ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ភាគ ៤

បោះពុម្ពនៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២

អារម្ភកថា

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានចងក្រងឡើង តាមផ្នែកនៃ "**ក្រមរដ្ឋប្បវេណី**" ហើយ នេះ គឺជាសៀវភៅភាគទី ៤ ដែលគ្របដណ្តប់លើ ***មូលដ្ឋាននៃកាតព្វកិច្ចដែលកំណត់ដោយច្បាប់*** ។

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសមាជិកក្រុមការងារដែលរួមមានអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៃសាលាភូមិន្ទចៅក្រម ដោយមានការឧបត្ថម្ភគាំទ្រពីទីភ្នាក់ងារសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនៃប្រទេសជប៉ុន (JICA) និង នាយកដ្ឋានសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនៃវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ និង បណ្តុះបណ្តាលនៃក្រសួងយុត្តិធម៌នៃប្រទេសជប៉ុន (ICD) ។

សមាជិកនៃក្រុមការងារមានដូចខាងក្រោមៈ

លោក **អ៊ិន ចាន់វិបុល**	លោកស្រី **ចាំង ស៊ុណាត**	លោកស្រី **សែម សក្តិភូឡា**
លោក **សេង នាង**	លោក **ម្លង់ សំណាង**	លោក **តាំង ស៊ុនឡាយ**
លោក **យូ ប៊ុនណា**	លោក **ខួន រតនា**	លោក **គង់ តារាចាត**
លោក **ម៉ុង មុនីសោភា**	លោក **ឃួត ឈាំង**	លោក **ជា សុខហៀង**
លោក **ហេង សុខណា**	លោកស្រី **យ៉េត ម៉ូលីន**	លោក **ខួន ធុន្នី**
កញ្ញា **ផ្លាង ផារ៉ែណត**	លោកស្រី **ស្រ៊ុន ឈន់ចលក្ខណ៍**	កញ្ញា **សី លីនណា**
លោក **កេត សុជាតិ**	លោក **ចន្ទ រចនី**	លោកស្រី **ខៀវ សុខា**
លោក **រស់ ពិសិដ្ឋ**	លោក **ស៊ិន សុវណ្ណរ័ត្ន**	លោក **ហេង ចន្ទស៊ីបូរិន**
លោក **ឆែ ថិរៈ**	លោក **អ៊ី ចាទរៈ**	លោក **កេង សុម៉ារិទ្ធ**
លោក **ឈុន ចន្ទសីហា**	លោក **យ៉ាប់ មេត្តា**	លោក **ឆែ ទិចឡុនះ**
លោកស្រី **ចាំ សក្តា**	លោក **សំម ប៊ុន្នីចាសនា**	

សមាជិកក្រុមការងារទាំងអស់ សង្ឃឹមថា កំរងភាគនីមួយ ៗ នៃ "ក្រមរដ្ឋប្បវេណី" នេះ អាចនឹងជួយដល់អ្នកអានអោយយល់ដឹង និង សិក្សាអំពីមូលដ្ឋាននៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនាពេលបច្ចុប្បន្ន។

កំណត់សំគាល់ : ខ្លឹមសារនៃសៀវភៅនេះ ត្រូវបានចងក្រងឡើង ដោយសមាជិកក្រុមការងារ និង មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈផ្លូវការរបស់អាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធណាមួយនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទេ។

សៀវភៅនេះ បោះពុម្ពលើកទី ១ នៅក្នុងខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២។

មាតិកា

ទំព័រ

ជំពូកទី ៥ កាតព្វកិច្ចដែលកំណត់ដោយច្បាប់.. ១

ផ្នែកទី ១ ការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល ១

១- សេចក្តីផ្តើម.. ១

២- លក្ខខណ្ឌនៃការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល.. ២

២-១ គ្មានសិទ្ធិអំណាច.. ២

២-២ ដើម្បីបុគ្គលដទៃ ២

២-៣ អ្នកគ្រប់គ្រងចាប់ផ្តើមគ្រប់គ្រង.. ៣

២-៤ កាគ្រប់គ្រងដោយធ្វើឡើងតាមវិធីដែលសមរម្យជាងគេ និង ដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈ.. ៣

៣- ករណីយកិច្ច.. ៤

៣-១ ករណីយកិច្ចគ្រប់គ្រងកិច្ចការតាមវិធីដែលសមរម្យជាងគេដើម្បីផលប្រយោជន៍ និង អនុវត្តតាមឆន្ទៈរបស់សាម៉ីខ្លួន ៤

៣-២ ករណីយកិច្ចជូនដំណឹង.. ៤

៣-៣ ករណីយកិច្ចបន្តការគ្រប់គ្រង ៥

៣-៤ ករណីកិច្ចធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍.. ៥

៣-៥ ករណីកិច្ចទាមទារសំណងចំពោះប្រាក់ដែលបានចំណាយ.. ៥

៤- អានុភាព.. ៥

ផ្នែកទី ២ សេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុ.. ៧

១- សេចក្តីផ្តើម.. ៧

២- លក្ខខណ្ឌទូទៅ.. ៧

២-១ ផលប្រយោជន៍ ៨

២-២ ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍.. ៩

២-៣ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល ៩

២-៤- ការទទួលផលប្រយោជន៍ដោយមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ ១០

៣- អានុភាព.. ១០

៣-១ បទបញ្ញត្តិទូទៅ.. ១១

៣-២ បញ្ញត្តិពិសេសនៅក្នុងករណីទុច្ចរិត ១២
៤- ករណីពិសេស ១២
៤-១ ការសងដោយគ្មានកាតព្វកិច្ច ១២
៤-២ ការសងមុនកំណត់ពេល ១៣
៤-៣ ការសងកាតព្វកិច្ចអ្នកដទៃ ១៤
៤-៤ ការផ្តល់តាវកាលិកដោយមូហេតុខុសច្បាប់ ១៥
ផ្នែកទី ៣ អំពើអនីត្យានុកូល ១៨
១- តើអ្វី គឺជាការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល? ១៨
២- ទសន្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល ១៨
៣- លក្ខខណ្ឌ ១៩
៣-១ អំពើដោយកំហុសចេតនា ឬ កំហុសអចេតនា ២០
៣-២ ភាពខុសច្បាប់ ២៤
៣-៣ ការខូចខាត ២៨
៣-៤ ទំនាក់ទំនងរវាងហេតុ និង ផល ២៩
៣-៥ សមត្ថភាពក្នុងការទទួលខុសត្រូវ ២៩
៣-៥-១ អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ ២៩
៣-៥-២ ជនដែលមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ៣០
៣-៥-៣ ការស្រោះជនរងគ្រោះ ៣០
៤- អានុភាព ៣១
៤-១ គោលការណ៍នៃសំណងការខូចខាតជាប្រាក់ ៣១
៤-២ ទំហំនៃការខូចខាត ៣១
៤-៣ ការបន្ថយសំណងនៃការខូចខាត ៣៧
៥- ទំរង់ពិសេសនៃអំពើអនីត្យានុកូល ៣៩
៥-១ សេចក្តីផ្តើម ៣៩
៥-២ ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យ ៤១
៥-៣ ការទទួលខុសត្រូវរបស់និយោជក ៤១
៥-៤ អំពើអនីត្យានុកូលរបស់នីតិបុគ្គល ៤២
៥-៥ អំពើអនីត្យានុកូលរបស់មន្ត្រីរាជការ ៤៣
៥-៦ ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកកាន់កាប់សត្វ ៤៤

៥-៧ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះផលិតផលរបស់អ្នកផលិតវត្ថុ..៤៥
៥-៨ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះវត្ថុគ្រោះថ្នាក់ ៤៦
៥-៩ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះសំណង់ដែលជាប់នឹងដី ៤៦
៥-១០ អំពើអនីត្យានុកូលរួម...៤៧
៦- បញ្ញត្តិដែលទាក់ទងដទៃទៀតស្តីពីអំពើអនីត្យានុកូល... ៤៨
៦-១ ទារកក្នុងគភ៌ ៤៨
៦-២ អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់...៤៩

ជំពូកទី ៥

កាតព្វកិច្ចដែលកំណត់ដោយច្បាប់

ផ្នែកទី ១

ការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល

១ សេចក្តីផ្តើម

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានកំណត់អំពីកាតព្វកិច្ចចំនួនបីយ៉ាងដែលតម្រូវឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវដែលមិនមែនកើតឡើងដោយកិច្ចសន្យា ។

① – ការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល (ការគ្រប់គ្រងកិច្ចការ)

② – សេចក្តីចំរើនឥតហេតុ

③ – អំពើអនីត្យានុកូល

ឥឡូវនេះយើងនិងសិក្សាអំពីកាតព្វកិច្ចមួយក្នុងចំណោមកាតព្វកិច្ចទាំងបី គឺការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល ។

ជាទូទៅបុគ្គលមានសេរីភាពខាងឆន្ទៈ (មាត្រា ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី) ដូច្នេះកាលណាគ្មានឆន្ទៈ គឺគ្មានកាតព្វកិច្ច ហេតុនេះគ្មាននរណាម្នាក់អាចចាប់បង្ខំបុគ្គលណាមួយឱ្យមានកាតព្វកិច្ចចំពោះអំពើអ្វីមួយបានឡើយ បើគេគ្មាន ឆន្ទៈ នេះយោងទៅតាមទ្រឹស្តីជាទូទៅនៃសេរីភាពបុគ្គល ។

ក៏ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើបុគ្គលណាម្នាក់បានធ្វើអ្វីមួយក្នុងនាមអ្នកដ៏ទៃ ហើយមានឆន្ទៈក្នុងការបំពេញក្នុងន័យការពារ ឬ ធ្វើឱ្យមានប្រយោជន៍ដល់បុគ្គលម្នាក់ទៀត នោះបុគ្គលដែលត្រូវបានគេគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលត្រូវមានកាតព្វកិច្ច ទៅបុគ្គលនោះវិញ តាមការកំណត់របស់ច្បាប់ ដែលហៅថាការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល ។

– ករណីសិក្សា :

ក). បុគ្គលម្នាក់បានរកឃើញថា បង្អួចរបស់អ្នកជិតខាងម្នាក់ទទួលរងនូវការខូចខាតដោយសារខ្យល់ព្យុះ ខណៈពេលដែលអ្នកជិតខាងនោះមិននៅផ្ទះ ។ បុគ្គលនោះមិនបានធ្វើអ្វីនោះទេ ហើយនៅខាងក្នុងផ្ទះរបស់អ្នកជិតខាងនោះបានលិចទឹក ។ អ្នកជិតខាងនោះបានត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ហើយបានស្តីបន្ទោសឱ្យបុគ្គលនោះ ។

ខ). បុគ្គលម្នាក់បានរកឃើញថា បង្អួចរបស់អ្នកជិតខាងម្នាក់ទទួលរងនូវការខូចខាតដោយសារខ្យល់ព្យុះ ខណៈពេលដែលអ្នកជិតខាងនោះមិននៅផ្ទះ ។ បុគ្គលនោះបានជួសជុលបង្អួចដែលខូចខាតនោះដើម្បីការពារផ្ទះនោះកុំឱ្យលិចទឹក ដោយចំណាយទៅលើកញ្ចក់ និងកំលាំងពលកម្មរបស់គាត់ ។ បុគ្គលនោះបានរងរបួសម្រាមដៃខណៈពេលដែលគាត់ជួសជុលបង្អួចនោះ ។ តើបុគ្គលនោះអាចទាមទារអ្វីពីអ្នកជិតខាងនោះ ?

ដូចជាករណីសិក្សាខាងលើ (ចំណុចក) គឺគ្មាននរណាត្រូវបានចាប់បង្ខំឱ្យគេបំពេញការងារនោះទេ ដូច្នេះ មនុស្ស មិនត្រូវបានគេបន្ទោសតាមទស្សនៈវិស័យច្បាប់នោះទេ (បញ្ហាខាងសីលធម៌ នឹងមាន ប៉ុន្តែ នេះគឺជាបញ្ហាផ្សេងទៀត)។

ប៉ុន្តែករណី (ខ) កាលណាបុគ្គលណាម្នាក់ដែលបានគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលនោះ ទោះបីគ្មានកិច្ចសន្យា ឬការព្រមព្រៀងណាមួយក៏ដោយ បុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចធ្វើត្រឹមត្រូវជាករណីលើកលែងចំពោះគោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន។ នេះ គឺជាកាតព្វកិច្ចដែលកំណត់ដោយច្បាប់។

២- លក្ខខណ្ឌនៃការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល មាត្រា ៧២៥

① – ការគ្រប់គ្រងឡើងដោយគ្មានសិទ្ធិអំណាច កថាខណ្ឌទី១

② – ការគ្រប់គ្រងធ្វើឡើងដើម្បីបុគ្គលដទៃ កថាខណ្ឌទី១

③ – អ្នកគ្រប់គ្រងចាប់ផ្តើមគ្រប់គ្រងកិច្ចការ កថាខណ្ឌទី១

④ – ការគ្រប់គ្រងធ្វើឡើងទៅតាមវិធីដែលសមរម្យជាងគេ វីផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់បុគ្គលជាសាម៉ីខ្លួន កថាខណ្ឌ ទី ២

២-១ គ្មានសិទ្ធិអំណាច

ប្រសិនបើមានសិទ្ធិអំណាចក្នុងការគ្រប់គ្រង ដូចជាកិច្ចសន្យាអាណត្តិជាដើមនោះ ការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលមិនត្រូវបានអនុវត្តទេ គឺភាគីត្រូវអនុវត្តដោយអនុលោមតាមសិទ្ធិអំណាចនៃការគ្រប់គ្រងនោះ ហើយនោះមិនមែនជាបញ្ហានៃការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលនោះទេ។

ឧទាហរណ៍: អ្នកមានអំណាចមេបាជាដើម ឬអ្នកស្ថិតក្រោមអំណាចព្យាបាលទូទៅ....ល។

២-២ ដើម្បីបុគ្គលដទៃ

កាគ្រប់គ្រងធ្វើឡើងដើម្បីបុគ្គលដទៃដែលលក្ខណ្ឌគឺការពារ និងធ្វើឱ្យអ្នកដទៃទទួលបានផលប្រយោជន៍ដោយការគ្រប់គ្រងនេះ។

ឧទាហរណ៍: ដីជារបស់ X ទុកចោល Y យកដីនោះធ្វើជាកន្លែងផ្ញើកង់ម៉ូតូក្នុងនាមខ្លួន ដូច្នេះ ករណីនេះ Y មិនអាចអនុវត្តការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលទេ ពីព្រោះ Y មានបំណងយកជាប្រយោជន៍ខ្លួនឯង។ នេះប្រហែល អាចជា បញ្ហាខាងច្បាប់ស្តីអំពីអំពើអនីត្យានុកូល។

២-៣ អ្នកគ្រប់គ្រងចាប់ផ្តើមគ្រប់គ្រង

ចាប់ផ្តើមសកម្មភាពគតិយុត្ត

ចាប់ផ្តើមសកម្មភាពដទៃផ្សេងទៀត

- សកម្មភាពគតិយុត្ត សំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា ឬសកម្មភាពឯកតោភាគី មាត្រា ៣៥៦

-សកម្មភាពដទៃផ្សេងទៀត សកម្មភាពដែលបុគ្គលម្នាក់ចាប់ផ្តើមជួសជុល ឬបំពេញជាដើម

ចំពោះករណីបង្ហូចខូច ប្រសិនបើភាគី បង្កើតកិច្ចសន្យាជាមួយអ្នកជួសជុលថា អ្នកជួសជុល ត្រូវជួសជុលបង្ហូច នោះអាចជា ការគ្រប់គ្រងសកម្មភាពគតិយុត្ត ។

ប្រសិនបើ គាត់ជួសជុលបង្ហូចដោយខ្លួនគាត់ផ្ទាល់ វាមិនមែនជាសកម្មភាពគតិយុត្តនោះទេ ប៉ុន្តែ វានៅតែជាការគ្រប់គ្រងដដែល ។

២-៤ ការគ្រប់គ្រងដោយធ្វើឡើងតាមវិធីដែលសមរម្យជាងគេ និង ដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈ

ដើម្បីការពារដល់សាម៉ីខ្លួនក្នុងការបង់សោហ៊ុយច្រើនហួសហេតុដោយការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលនោះ វីក៏ជាការធ្វើឱ្យបានត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ក្នុងនាមជាអ្នកជួយគ្រប់គ្រងដោយភាពសុច្ចរិត និងឆ្លើយតបទៅនឹងអំពើមនុស្សធម៌ ប្រកបដោយសីលធម៌ និងសមធម៌រវាងបុគ្គលឯកជន ។

ជារួម គឺអ្នកគ្រប់គ្រង ត្រូវធ្វើការគ្រប់គ្រងឱ្យសមស្របទៅតាមលក្ខណៈនៃការគ្រប់គ្រងនោះ ។

ចំពោះ វិធីដែលសមរម្យជាងគេ ប្រសិនបើ អ្នកគ្រប់គ្រងដឹង ឬ គួរតែបានដឹងអំពីឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួនអ្នកគ្រប់គ្រងនោះ ត្រូវគ្រប់គ្រងដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈនោះយោងតាមមាត្រា ៧២៩ កថាខណ្ឌទី ៣ ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើ អ្នកគ្រប់គ្រង មិនអាចដឹងអំពីឆន្ទៈពិតប្រាកដទេ អ្វីដែលសមស្របជាងគេនោះ គឺត្រូវកំណត់ដោយសត្យានុម័ត ។

ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែល X បានជួយសង្គ្រោះ Y ដែលបានលង់ទឹកដែលតាមពិតគឺធ្វើអត្តឃាតដោយមិនបានដឹងអំពីឆន្ទៈរបស់ Y ការជួយសង្គ្រោះបែបនេះ គឺត្រូវបានចាត់ទុកថាជា វិធីដែលសមស្របជាងគេ ពីព្រោះការជួយសង្គ្រោះបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលលង់ទឹក គឺស្របទៅតាមវិធីដែលសមរម្យជាងគេ តាមការជាក់ស្តែង ។ ប៉ុន្តែក៏មានករណីលើកលែងផងដែរ មាត្រា ៧៣០ ។

ឧទាហរណ៍: ក្នុងករណីបន្ទាន់ ទោះបីជាការគ្រប់គ្រងនោះបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតក៏ដោយក៏នៅតែ ជាការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលដែរ ។

ឧទាហរណ៍: **ក** សន្លប់ **ខ** បានបញ្ជូន **ក** ទៅមន្ទីរពេទ្យដែលនៅជិត តែមន្ទីរពេទ្យនោះគ្មានជំនាញក៏ធ្វើឱ្យ **ក** មានជម្ងឺកាន់តែធ្ងន់ជាដើម ។

ចំពោះការគោរពតាមឆន្ទៈ គឺប្រសិនបើអ្នកគ្រប់គ្រងបានដឹង ឬអាចដឹងពីឆន្ទៈរបស់សាម៉ីខ្លួនអ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវធ្វើការគ្រប់គ្រងដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់សាម៉ីខ្លួននោះ ៧២៩ (៣) ។

ប៉ុន្តែក៏នៅតែមានករណីលើកលែងផងដែរ។ ក្នុងករណីដឹងថា សាមីខ្លួនចង់ធ្វើអត្តឃាត ដោយលោតទឹក ដោយបានដឹងថា សាមីខ្លួនធ្វើអត្តឃាត អ្នកគ្រប់គ្រង បានជួយសង្គ្រោះគាត់ដោយយកទៅព្យាបាលនៅឯមន្ទីរពេទ្យ ហើយបានបង់ថ្លៃសោហ៊ុយព្យាបាលអស់ចំនួន ១០០ ដុល្លារ ប៉ុន្តែតែ សាមីខ្លួនបដិសេធមិនបង់ថ្លៃសោហ៊ុយព្យាបាលទេ ដោយអះអាងថា ការជួយសង្គ្រោះគាត់ គឺផ្ទុយនឹងឆន្ទៈរបស់។ បើយើងគោរពតាមឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួន គឺត្រូវទុកឱ្យសាមីខ្លួន ស្លាប់ ប៉ុន្តែបើយើងមិនគោរពតាមឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួនទេ គឺយើងបកស្រាយឱ្យសាមីខ្លួនត្រូវសងតម្លៃចំពោះ អ្នកគ្រប់គ្រងបានចំពោះឆន្ទៈរបស់គាត់ដែលបានបង្ហាញ។ នេះគឺជា បញ្ហាមួយលំបាកមួយ ហើយប្រហែលជា បញ្ហាខាងសីលធម៌។ ការបកស្រាយមួយដែលអាចមានគឺ អ្នកគ្រប់គ្រង មិនអាចទាមទារសំណងទេ ដោយសារតែ ការជួយសង្គ្រោះនេះ គឺផ្ទុយនឹងឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួន។ ហើយការបកស្រាយមួយទៀតដែលអាចមានដែរគឺ អ្នកគ្រប់គ្រង មិនត្រូវធ្វើតាមឆន្ទៈដែលត្រូវធ្វើអត្តឃាតនោះទេ ពីព្រោះ វាផ្ទុយនឹងសីលធម៌ដ៏ល្អ (មាត្រា ៣៩៤) ។ បញ្ហានេះ ត្រូវសំរេច ដោយយោងទៅតាមវិធីពិចារណារបស់កម្ពុជា។

៣- ករណីយកិច្ច

៣-១ ករណីយកិច្ចគ្រប់គ្រងតាមវិធីដែលសមស្របជាងគេដើម្បីផលប្រយោជន៍ និង អនុវត្តតាមឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួន (៧២៩ . ៧៣០) ។

ដូចដែលបានពន្យល់ក្នុងមាត្រា ៧២៩ មាត្រា ៧៣០ រួចហើយ ជាទូទៅគឺត្រូវគ្រប់គ្រងដោយប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងនាម អ្នកគ្រប់គ្រងដោយសុច្ចរិត។

៣-២ ករណីយកិច្ចជូនដំណឹង មាត្រា ៧៣១

អ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវជូនដំណឹងទៅសាមីខ្លួន ដោយហេតុថាការគ្រប់គ្រងនេះគ្មានការព្រមព្រៀង និងមិនអាចដឹងពីឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួន។ ហេតុនេះហើយ អ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវមានករណីយកិច្ចជូនដំណឹងទៅសាមីខ្លួនឱ្យដឹងពីការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួន (៧៣១) ដើម្បីឱ្យបានដឹងពីឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួនផង និង បង្ហាញពីភាពសុចរិត និង ការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួនផង។

ប្រសិនបើសាមី ខ្លួននៅឆ្ងាយមិនអាចជូនដំណឹងបាន នៅពេលសាមីខ្លួនត្រឡប់មកវិញ អ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវជូនដំណឹងជាបន្ទាន់ នៅពេលដែលសាមីខ្លួនអាចទទួលការជូនដំណឹង។

៣-៣ ករណីយកិច្ចបន្តការគ្រប់គ្រង មាត្រា ៧៣២

ប្រសិនបើអ្នកគ្រប់គ្រងបានធ្វើការគ្រប់គ្រងហើយ តែសាម៉ីខ្លួនមិនទាន់ត្រឡប់មកវិញ ឬក៏មិនអាចទាន់គ្រប់គ្រងបានទេ នោះអ្នកគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលត្រូវបន្តការគ្រប់គ្រងនោះតទៅទៀតក្នុងន័យការពារ និងធ្វើឱ្យបានប្រយោជន៍ដល់សាម៉ីខ្លួនដដែលរហូតដល់ពេលដែលសាម៉ីខ្លួនអាចធ្វើការគ្រប់គ្រងវិញបាន។

ប៉ុន្តែក៏មានករណីលើកលែងផងដែរ ប្រសិនបើការបន្តការគ្រប់គ្រង ផ្ទុយនឹងឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួន ឬធ្វើឱ្យខូច ប្រយោជន៍ចំពោះសាមីខ្លួន ។ មាត្រាពាក់ព័ន្ធ ៧៣២។

៣-៤ ករណីយកិច្ចធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍

ការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងអាណត្តិដែរ ហើយមានកាតព្វកិច្ចដូចគ្នាត្រូវធ្វើដើម្បីជាប្រយោជន៍របស់សាម៉ីខ្លួន និងជូនដំណឹងអំពីកិច្ចសន្យាផ្សេងៗដែលខ្លួនគ្រប់គ្រង។

៣-៥ ករណីយកិច្ចទាមទារសំណងចំពោះប្រាក់ដែលបានចំណាយ

ករណីយកិច្ចនេះ ត្រូវបានដាក់បន្ទុកដោយផ្អែកលើការត្រិះរិះពិចារណាមើល ដូចគ្នានឹងករណីយកិច្ចធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ផងដែរ។

៤- អានុភាព

៤-១ សិទ្ធិទាមទារឱ្យសងសោហ៊ុយចាំបាច់

- អ្នកគ្រប់គ្រងអាចទាមទារឱ្យសងមកវិញ បាននូវសោហ៊ុយចាំបាច់ដែលបានចំណាយសម្រាប់ការគ្រប់គ្រង (៧៣១-១)។

- អ្នកគ្រប់គ្រងក៏អាចទាមទារពីសាម៉ីខ្លួនផុតពីកាតព្វកិច្ច ឬ ឱ្យផ្តល់ប្រាតិភោគដែលមានមូលហេតុសមរម្យ (៧៣៤ (២))។

- ប្រសិនបើអ្នកគ្រប់គ្រងបានធ្វើការគ្រប់គ្រងផ្ទុយពីឆន្ទៈរបស់សាម៉ីខ្លួន ចំនួននៃសំណងគឺត្រូវបានកំរិតត្រឹមតែ ផលប្រយោជន៍ដែលសាម៉ីខ្លួនបានទទួលជាក់ស្តែងប៉ុណ្ណោះ (៧៣១ (៣))

- ចំពោះសំណងការខូចខាតដែលទទួលរងក្នុងអំឡុងពេលគ្រប់គ្រង ត្រូវបានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងសោហ៊ុយចាំបាច់ ឬ ក៏អត់នោះ គឺមិនត្រូវបានបង្ហាញច្បាស់លាស់នោះទេនៅក្នុងពាក្យពេចន៍ ដូច្នេះ វាគឺជាបញ្ហាលំបាកមួយ។

ឧទាហរណ៍: នៅពេលអ្នកគ្រប់គ្រងជួសជុលការគ្រប់គ្រងនេះដោយកញ្ចក់ហើយបណ្តាលឱ្យមុតដៃ របស់គាត់ ករណីនេះ ចាត់ទុកថាតម្លៃព្យាបាលរបួស ១០០ដុល្លា គឺជាការខូចខាត។ ឯតម្លៃកញ្ចក់ ១.០០០ ដុល្លាអាមេរិក

ករណីនេះអ្នកគ្រប់គ្រងអាចទាមទារ ១.០០០ ដុល្លាអាមេរិក ជាសោហ៊ុយចាំបាច់នៃការគ្រប់គ្រង។ ចំពោះថ្លៃព្យាបាលរបួស ចំនួន ១០០ ដុល្លា អាចបូកបញ្ចូល រឺអត់ អាស្រ័យលើការបកស្រាយ។

- មូលហេតុមិនបូកបញ្ចូលៈ វាមិនត្រូវបានរាប់បញ្ចូលទៅក្នុងសោហ៊ុយចាំបាច់នោះទេ។ អ្វីដែលច្រើនទៀតនោះ គឺចាំបាច់ត្រូវវាចេញដើម្បីរារាំងកុំឱ្យសាមីខ្លួនទទួលបន្ទុកច្រើនជាងគាត់រំពឹងទុក (សាមីខ្លួនអាចត្រៀមរៀបចំសងសោហ៊ុយបញ្ចូក់ ប៉ុន្តែ មិនមែនសំរាប់សោហ៊ុយថ្លៃព្យាបាលនោះទេ)។ ការខូចខាតមិនត្រូវបានទាមទារឡើយ។

-មូលហេតុបញ្ចូលគ្នាៈ ការគ្រប់គ្រង ស្របនឹងឆន្ទៈរបស់សាមីខ្លួន ហើយក្នុងពេលគ្រប់គ្រងនោះមានការខូចខាត ដែលមិនអាចជៀសវាងបាន ដូច្នេះ តម្លៃនេះ ក៏អាចបញ្ចូលក្នុងការទាមទារនូវសោហ៊ុយចាំបាច់ដែរ (ជាការបកស្រាយ)។

ដោយផ្អែកលើគំនិតនេះ ប្រសិនបើ ការខូចខាត អាចជៀសវាងបាន នោះអ្នក គ្រប់គ្រងមិនអាចធ្វើការទាមទារ តម្លៃនៃការខូចខាតនេះជាសោហ៊ុយចាំបាច់នៃការគ្រប់គ្រងបានទេ។

៤-២ សិទ្ធិទាមទារកម្រៃ ៧៣៥

ជាទូទៅកម្រៃមិនអាចទាមទារបានទេ ដោយសារការគ្រប់គ្រងដោយឈឺឆ្អាល ត្រូវបានចាប់ផ្តើមឡើងដោយគ្មានការយល់ព្រម (ដែលជាមូលហេតុចម្បងសម្រាប់លើកឡើងនូវកាតព្វកិច្ចដើម្បីសងកម្រៃ) របស់សាមីខ្លួនទេ។ ប៉ុន្តែ ករណីប្រសិនបើ ការគ្រប់គ្រងត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងអាជីវកម្មរបស់អ្នកគ្រប់គ្រង សាមីខ្លួននឹងដឹង អំពីបញ្ហានេះហើយមិនបានបដិសេធទេ វាមិនមែនអយុត្តិធម៌ទេសំរាប់សាមីខ្លួនដែលមានកាតព្វកិច្ច ប្រសិនបើគាត់ដឹងថា អ្នកគ្រប់គ្រង បានគ្រប់គ្រងដែលត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងអាជីវកម្មរបស់អ្នកគ្រប់គ្រង។

ផ្នែកទី ២

សេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុ

១-សេចក្តីផ្តើម

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងអំពីសេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុ ដែលជាមូលហេតុមួយនៅក្នុងចំណោមមូលហេតុសំរាប់ការកើតឡើងនូវកាតព្វកិច្ច ដូចជាកិច្ចសន្យា អំពើអនីត្យានុកូល និង ការគ្រប់គ្រងដោយឃើរ្ចាល ដែលដាក់បន្ទុក ឱ្យបុគ្គលណាដែលគ្មានមូលហេតុគតិយុត្តក្នុងការទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ សងត្រឡប់នូវអ្វីដែលខ្លួនបានទទួលទៅអោយបុគ្គលដែលបានបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ និងផ្តល់សិទ្ធិអោយ ភាគីដែលបាត់ប្រយោជន៍ទាមទារយកមកវិញនូវអ្វីដែលបានបាត់បង់ដោយគ្មានមូលហេតុតាមផ្លូវច្បាប់ ។

ជាទូទៅ វិធានស្តីពីសេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុចាប់ផ្តើមដំណើរការ នៅពេលដែលកិច្ចសន្យាត្រូវបានរកឃើញថាមោឃៈ ត្រូវបានលុបចោល និង ត្រូវបានរំលាយ ប៉ុន្តែវាមិនមែនមានតែករណីទាំងនេះតែ ប៉ុណ្ណោះនោះទេ ។ ដូចនេះ វាមានន័យថា គ្មានមូលហេតុគតិយុត្ត ក្នុងការទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ ។

ករណីជាច្រើនផ្សេងទៀតដែលទ្រព្យសម្បត្តិធម្មតាដែលពាក់ព័ន្ធ គ្រប់គ្រងមុខងារប្រក្រតីក៏ត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយវិធានស្តីពីសេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុផងដែរ ។ នោះហើយដែល សេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុ ជួនកាលត្រូវបានគេហៅថាគោលការណ៍ cleanup ។ ដោយប្រៀបធៀបទៅនឹងវិស័យដែលគ្រប់គ្រងយ៉ាងទូលំទូលាយ វិធានស្តីពីសេចក្តីដោយឥតហេតុ គឺមានលក្ខណៈសាមញ្ញបន្តិច ។ លក្ខណៈសាមញ្ញនេះ ទុកលទ្ធភាពដើម្បីធ្វើការអនុវត្តដែលមានលក្ខណៈសមរម្យមួយ ចំពោះករណីទាំងឡាយណាដែលមិនអាច រំពឹងទុកចំពោះនីតិពន្ធ ។

ករណីដូចជា **ក** ជំពាក់ប្រាក់ **ខ** ចំនួន ១000 ដុល្លាអាមេរិក ។ **ខ** និង **គ** ជាបងប្អូនភ្លោះ ។ កបានសងលុយអោយ **គ** ដោយស្មានថា **គ** ជា **ខ** ។ សេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុ ត្រូវបានយកមកអនុវត្តនៅក្នុង ករណីនេះ ពីព្រោះ **ក** ទទួលរងនូវការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ ខណៈពេលដែល **គ** មិនមានមូលហេតុ ដើម្បីរក្សាទុកផលប្រយោជន៍នោះ ។

២- លក្ខខណ្ឌទូទៅ

ផ្អែកតាមមាត្រា៧៣៦-១ លក្ខខណ្ឌទូទៅគឺមានដូចខាងក្រោម:

២-១ ផលប្រយោជន៍

២-២ ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍

២-៣ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផលរវាងការទទួលផលប្រយោជន៍ និង ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍

២-៤ ភាពមិនមានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ក្នុងការទទួលបានផលប្រយោជន៍

ចូរធ្វើការសិក្សាអំពីលក្ខខណ្ឌទាំងនេះមួយម្ដងៗ ជាមួយមនឹងឧទាហរណ៍ខាងក្រោមនេះ។ ករណីខាងក្រោមនេះ។ គឺត្រូវបានចាត់ទុកថាជាប្រភេទករណីពីរយ៉ាង ដែលកើតមានញឹកញ៉ាប់ ដែលសេចក្ដីចំរើនដោយឥតហេតុត្រូវបានយកមកអនុវត្ត។

ករណីទី១ គឺ ករណីដែលសេចក្ដីចំរើនដោយឥតហេតុ ដែលផ្អែកលើទំនាក់ទំនងដែលអាចមើលឃើញ ដូចជា កិច្ចសន្យាដែលត្រូវបានលុបចោល។ មួយទៀត គឺ សេចក្ដីចំរើនដោយឥតហេតុដោយផ្អែក លើការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ ដូចជា កម្មសិទ្ធិជាក់ស្ដែង។

សូមកត់សំគាល់ថា ករណីទាំងពីរនេះ គឺគ្រាន់តែជាករណីមួយចំនួននៅក្នុងចំណោមករណីដែលកើតមានញឹកញ៉ាប់ជាច្រើន ហើយសេចក្ដីចំរើនដោយឥតហេតុ អាចយកមកអនុវត្តចំពោះឧប្បត្តិហេតុទូលំទូលាយជាង។

I- ក និង **ខ** បានបង្កើតកិច្ចសន្យាមួយដែល **ក** ត្រូវលក់រថយន្តទៅឱ្យ **ខ**។ **ក** បានប្រគល់រថយន្តនោះ ហើយ **ខ** បានបង់ថ្លៃលក់ចំនួន ១០ ០០០ ដុល្លារអាមេរិក។ បន្ទាប់មក **ក** បានលុបកិច្ចសន្យានោះចោលដោយសារតែ **ខ** បានឆបោក។ តើ **ក** និង **ខ** អាចទាមទារអ្វីពីគ្នាទៅវិញទៅមក?

II- ខ បានយករថយន្តដែលចតនៅក្នុងជីឡូតិ៍មួយកន្លែង ខណៈពេលដែលម្ចាស់រថយន្ត **ក** មិននៅ ដោយគ្មានការយល់ព្រម។ **ខ** បានបើករថយន្តនោះអស់រយៈពេល១ខែ ហើយបានទុករថយន្តនោះវិញ មុនពេលដែល **ក** បានដឹងហេតុការណ៍នោះ។ រថយន្តនោះមិនខូចខាតទេ ហើយសាំងក៏មិនត្រូវបានប្រើដែរ **ខ** បានប្រើសាំងដែលគាត់បានទិញដោយខ្លួនគាត់។ តើ **ក** អាចទាមទារពី **ខ** បានដែរឬទេ?

២-១ ផលប្រយោជន៍

ភាគីម្ខាង ដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ គឺបានមកពីភាគម្ខាងទៀត ដែលបាត់នូវផលប្រយោជន៍។ ផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបាន ក៏ដូចជាផលប្រយោជន៍ដែលបាត់បង់ អាចជាផលប្រយោជន៍រូបី និង ផលប្រយោជន៍អរូបី។ ផលប្រយោជន៍រូបីនៅក្នុងករណីនៃសេចក្ដីចំរើនដោយឥតហេតុ គឺធម្មតាជាប្រាក់ ឬ ទំនិញ។ ប៉ុន្តែទ្រព្យសម្បត្តិដែលមិនអាចមើលឃើញ ដូចជា ផលប្រយោជន៍ក្នុងការប្រើប្រាស់ ឬ ការចាត់ចែងគឺត្រូវបានរាប់បញ្ចូលនៅក្នុងផលប្រយោជន៍អរូបីផងដែរ។

នៅក្នុងករណីទីមួយ ជាផលប្រយោជន៍រូបី ផលប្រយោជន៍ដែល **ក** ទទួលបាន គឺ លុយចំនួន ១០ ០០០ ដុល្លារអាមេរិក ហើយ ផលប្រយោជន៍ដែល **ខ** ទទួលបាន គឺ រថយន្ត ។

នៅក្នុងករណីទី ២ ជាផលប្រយោជន៍អរូបី ផលប្រយោជន៍ដែល **ខ** ទទួលបាន គឺ ការប្រើប្រាស់រថយន្តរបស់ **ក** អស់រយៈពេល ១ ខែ។ តម្លៃនៃផលប្រយោជន៍បែបនេះ ជានិច្ចកាលមិនមានភាពច្បាស់លាស់នោះទេ ប៉ុន្តែដើម្បីដឹងថាតើផលប្រយោជន៍ដែល ក ទទួលបានមានទំហំប៉ុណ្ណានោះត្រូវយោងទៅ លើថ្លៃឈ្នួលបង់ប្រចាំខែចំពោះរថយន្តដែលមានប្រភេទដូចគ្នា ថាតើមានចំនួន ប៉ុន្មានក្នុង ១ខែ?

២-២ ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍

ទំហំផលប្រយោជន៍បាត់បង់ ត្រូវសមាមាត្រទៅនឹង ទំហំផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបាន ។ នេះជាគោលការណ៍នៃការសងត្រឡប់មកវិញនូវផលប្រយោជន៍ ដែលបានទទួលត្រឹមកម្រិតនៅក្នុងទំហំនៃការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍។ ជាទូទៅ ការបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ គឺឆ្លើយតបទៅនឹងទស្សនៈនៃផលប្រយោជន៍ នៅក្នុងករណីភាគច្រើនបំផុត។

នៅក្នុងករណីទីមួយ វាមានលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការដឹងថាតើអ្វីជាការបាត់បង់ គឺដោយសារថាវាគឺជាវត្ថុរូបីយ៍ដូចគ្នា ពីទស្សនៈផ្សេងគ្នា ដូចជា សិទ្ធទាមទារ និង កាតព្វកិច្ច។ ការបាត់បង់ប្រយោជន៍ និង ការទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ឆ្លើយតបគ្នាយ៉ាងច្បាស់ គឺ **ក** បាត់បង់រថយន្ត ហើយ **ខ** បាត់បង់លុយ។

ផលប្រយោជន៍របស់ **ខ** គឺការបាត់បង់របស់ **ក** ហើយផលប្រយោជន៍របស់ **ក** គឺ ការបាត់បង់របស់ **ខ** ប៉ុន្តែ វាមិនមែនតែងតែជារឿងធម្មតានោះទេ ដូចនៅក្នុងករណីទី ២។

ជាពិសេស បញ្ហាអាចត្រូវបានបង្ហាញ ដូចនេះ។ តើអ្វីដែលជាការបាត់បង់ ករណីបើសិនជា បុគ្គលណាមួយប្រើប្រាស់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អ្នកដទៃ ខណៈពេលដែលម្ចាស់សិទ្ធមិនមានឆន្ទៈប្រើ ឬ ចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនទាល់តែសោះ? ទាក់ទងនឹងការបាត់បង់នេះ មានទស្សនៈពីរ មានវិវាទនឹងគ្នា ។ ទស្សនៈទី ១ យល់ឃើញថា **ក** មិនបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ ដោយសារ **ក** ទុករថយន្តមិនប្រើប្រាស់ ហើយ រថយន្តមិនខូច សាំងក៏មិនត្រូវបានប្រើ ។ ចំពោះទស្សនៈ ទី ២ យល់ឃើញថា **ក** បាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ដោយសារ **ក** អាចមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់រថយន្ត និង ការសិកិរិចរិលលើរថយន្ត។

២-៣ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល

លក្ខខណ្ឌនេះ មិនខុសគ្នាទៅនឹងលក្ខខណ្ឌមួយក្នុងចំណោមលក្ខខណ្ឌដើម្បី អាចទាមទារសំណងការខូចខាតដោយសារ អំពើអនីត្យានុកូល គឺទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផលរវាងព្យសនកម្ម និងអំពើបំពានដោយខុសច្បាប់នូវសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍ ។ ចំពោះសេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុ ដើម្បីទទួលស្គាល់នូវសិទ្ធិក្នុងការទាមទារយកមកវិញនូវផលប្រយោជន៍ដែលបានបាត់បង់ បញ្ហាស្ថិតនៅត្រង់ថា តើ មានអ្នកទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ កើតមានឡើងដែររឺទេ ? តើ មានអ្នកដែលបានបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ដោយសារតែការទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ដោយបុគ្គលដែលបានទទួលបានផលប្រយោជន៍នោះដែរឬយ៉ាងណា?

ជាទូទៅ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល ត្រូវបានទទួលស្គាល់ ករណីប្រសិនបើបានបង្ហាញថាមានអ្នកទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ដោយសារការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ ពីអ្នកបាត់ប្រយោជន៍ដោយគ្មានផលប្រយោជន៍។ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផលនៅក្នុងសេចក្តីចំរើនដោយឥតហេតុ ករណីភាគច្រើនមិនសូវចោទ ជាបញ្ហាធំដុំនោះទេ ដោយសារតែការបាត់បង់ នៅក្នុងករណីភាគច្រើនត្រូវបានភ្ជាប់ជាមួយនឹងការទទួលបានផលប្រយោជន៍ស្ទើតែមិនអាចជៀសរួច។

នៅក្នុងករណីទីមួយ ក បានលុបកិច្ចសន្យាដោយសារ ខ ឆបោក ក្រោយពេលប្រគល់វត្ថុ និង ការបង់ថ្លៃលក់។ ករណីនេះបើសិនជា ក មិនប្រគល់រថយន្តនោះ ខ ក៏មិនទទួលបានផលប្រយោជន៍ជារថយន្ត។ ដូចគ្នាដែរ បើសិនជា ខ មិនបង់លុយឱ្យ ក ក៏ ក មិនទទួលបានផលប្រយោជន៍ជាលុយផងដែរ។

ហេតុដូច្នេះ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់រវាងផលប្រយោជន៍របស់ ក និង ការបាត់បង់របស់ ខ ព្រមទាំង ការបាត់បង់របស់ ក និង ផលប្រយោជន៍របស់ ខ ។

នៅក្នុងករណីទី ២ ខ បានយករថយន្តដែល ក ចតនៅក្នុងដីឡូតិ៍មួយកន្លែង ប្រើប្រាស់អស់រយៈពេល ១ខែ ។ ករណីបើសិនជា ខ មិនយករថយន្តរបស់ ក ប្រើប្រាស់ ក៏ ក មិនបាត់ផលប្រយោជន៍ពីការប្រើប្រាស់រថយន្ត ហើយ ខ ក៏មិនទទួលបានផលប្រយោជន៍ជាការប្រើប្រាស់រថយន្តដែរ។ ហេតុដូច្នេះ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានភ្ជាប់គ្នា។

២-៤ ការទទួលផលប្រយោជន៍គ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់

គ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ មានន័យថា គ្មានមូលហេតុត្រឹមត្រូវសំរាប់រក្សាផលប្រយោជន៍។ វាជារឿងមិនសមហេតុផលដែលអនុញ្ញាតឱ្យបុគ្គលដែលមិនមានមូលហេតុគតិយុត្តក្នុងការទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ អាចរក្សាទុកនូវផលប្រយោជន៍ដែលបានទទួល ពីភាគីម្ខាងទៀតដែលបាត់ផលប្រយោជន៍ ដោយមិនត្រឹមត្រូវ។

នៅក្នុងករណីទីមួយ ក បានលុបកិច្ចសន្យាដោយសារ ខ ឆបោក ។ ករណីនេះ ក គ្មានមូលហេតុគតិយុត្តក្នុងការរក្សាទុកនូវប្រាក់ ១០ ០០០ ដុល្លារអាមេរិកដែល ខ បានបង់ ហើយ ខ ក៏មិនមានមូលហេតុរក្សាទុកនូវរថយន្តដែល ក បានប្រគល់ ។ ដូច្នោះ ក មានករណីយកិច្ចសងលុយចំនួន ១០ ០០០ ដុល្លារអាមេរិកឱ្យ ខ វិញ ហើយ ខ ត្រូវប្រគល់រថយន្តឱ្យ ក ។

នៅក្នុងករណីទី ២ ខ បានយករថយន្តដែល ក ចតនៅក្នុងដីឡូតិ៍មួយកន្លែង ប្រើប្រាស់អស់រយៈពេល ១ខែ ។ ករណីបើសិនជា បុគ្គលណាមួយប្រើប្រាស់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អ្នកដទៃ ខណៈពេលដែលម្ចាស់សិទ្ធិមិនមានឆន្ទៈឱ្យប្រើ ឬ ចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនទាល់តែសោះ ។ ដូចនេះ មានន័យថា ខ ខ្វះនូវមូលហេតុគតិយុត្តក្នុងការទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ ជាការប្រើប្រាស់រថយន្តរបស់ ខ ។ ជាលទ្ធផល ខ ត្រូវសងថ្លៃជាការប្រើប្រាស់រថយន្តក្នុងរយៈពេល ១ខែ ឱ្យទៅ ខ ។

៣- អានុភាព

អានុភាពសំខាន់ គឺ ការលើកឡើងនូវកាតព្វកិច្ចក្នុងការសងផលប្រយោជន៍។ ប៉ុន្តែទំហំនៃការសង គឺខុសគ្នាយោងទៅតាមស្ថានភាពជាអត្តនោម័តរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗដែលទទួលផលប្រយោជន៍។

៣-១ បទបញ្ញត្តិទូទៅ

ជាគោលការណ៍ទូទៅ ទំហំនៃការសង គឺត្រូវកំរិតត្រឹមទំហំដែលផលប្រយោជន៍មាន។ មូលហេតុដែលនាំឱ្យមានកំរិតទំហំនៃការសងដោយសារថា ជាញឹកញាប់ បុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ តែងតែបរិភោគផលប្រយោជន៍នោះ ហេតុនេះ ឃើញថា មានភាពអយុត្តិធម៌ ប្រសិនបើបុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ត្រូវសងផលប្រយោជន៍ទាំងអស់នៅពេលដែលបុគ្គលនោះប្រើប្រាស់ផលប្រយោជន៍នោះអស់ដោយមិនបានដឹង ឬដោយគ្មានកំហុសអំពីភាពគ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់។ (មាត្រា ៧៣៦-១)។

បញ្ហាបន្ទាប់មកទៀត គឺរបៀបកំណត់ថាតើផលប្រយោជន៍នោះមានឬអត់។ ចំពោះបញ្ហាថាតើផលប្រយោជន៍មានឬ គ្មាន គឺអាស្រ័យទៅលើការវិនិច្ឆ័យរបស់តុលាការ។ ប៉ុន្តែទាក់ទងនឹងផលប្រយោជន៍ជាប្រាក់វិញ ឧទាហរណ៍ ទោះបីជាផលប្រយោជន៍ដើមដែលទទួលបានត្រូវបាត់បង់ ឬ ប្រើក៏ដោយ ការបាត់បង់នេះជួនកាលអាចបណ្តាលឱ្យមនុស្សទទួលផលប្រយោជន៍ថ្មី។ ហេតុនេះ ផលប្រយោជន៍ត្រូវបានចាត់ ទុកថាបានផ្ទេរ ហើយនៅតែមានដដែលនៅក្នុងករណីបែបហ្នឹង។

ឧទាហរណ៍

១- X និង Y បានបង្កើតកិច្ចសន្យាមួយដែល X ត្រូវលក់គ្រឿងអលង្ការទៅឱ្យ Y ។ X បានប្រគល់គ្រឿងអលង្ការ ហើយ Y បានបង់ថ្លៃលក់ចំនួន ១០ ០០០ ដុល្លារ។ បន្ទាប់មក X បានលុបកិច្ចសន្យានោះចោលដោយសារតែមានសមត្ថភាពរបស់គាត់ត្រូវបានកំរិត (ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ) រហូតមកទល់នឹងពេលលុបកិច្ចសន្យា X បានទិញភាគហ៊ុនចំនួន ១០ ០០០ ដុល្លារ តើផលប្រយោជន៍មានដែរឬអត់?

២- នៅក្នុងករណីទី ១ X បានបង់ការជួលរបស់គាត់ចំនួន ១០០ ដុល្លារ ពីការបង់រហូតដល់ពេលលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលមានន័យថា គាត់អាចសង្គ្រោះនូវទ្រព្យសម្បត្តិដើមរបស់គាត់បាន។ តើផលប្រយោជន៍មានឬអត់?

៣- នៅក្នុងករណីទី ១ X បានធ្វើពិធីជប់លៀងមួយដែលចំណាយប្រាក់យ៉ាងខ្ជះខ្ជាយ (គាត់មិនធ្វើពិធីជប់លៀងទេ បើសិនជាគាត់មិនបានទទួលនូវការបង់ប្រាក់)។ តើផលប្រយោជន៍មានដែរឬអត់?

ឧទាហរណ៍ ១ នៅក្នុងករណីនេះ X បានបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ដើមដែលជាប្រាក់ ប៉ុន្តែគេបានចាត់ទុកថាបានប្តូរទៅជាភាគហ៊ុន។ ហេតុដូច្នេះ គេអាចចាត់ទុកថាមាននៅសល់។

ឧទាហរណ៍ ២ ទោះជា X បានធ្វើឱ្យបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ដោយសារ X បង់ថ្លៃជួលក៏ដោយ X អាចសង្គ្រោះទ្រព្យសម្បត្តិដើមរបស់គាត់បាន។ ហេតុនេះផលប្រយោជន៍ ត្រូវបានចាត់ទុកថា នៅតែមាន។

ឧទាហរណ៍ ៣ នៅក្នុងករណីនេះ ផលប្រយោជន៍ អាចត្រូវបានចាត់ទុកថា បានបាត់បង់ ដោយសារផលប្រយោជន៍ត្រូវបានចំណាយ ហើយបាត់បង់ទាំងអស់។

៣-២ បញ្ញត្តិពិសេសនៅក្នុងករណីទុច្ចរិត

ក្នុងករណីបុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ បានដឹងថាគ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ ឬ ដឹងថា កិច្ចនោះពុំមានអានុភាព បុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍នោះ មានករណីយកិច្ចត្រូវសងផលប្រយោជន៍ដែលមាននៅពេលបានដឹងនឹងការប្រាក់ គិតចាប់ពីពេលបានដឹងរហូតដល់ពេលសង (មាត្រា ៧៣៧-១) ។ ជាទូទៅ មានការកំរិតនូវទំហំនៃករណីយកិច្ចសង គឺដើម្បីការពារបុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ដោយមិនបានដឹង ។ តែចំពោះបុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍បានដឹងថា ផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបានខ្លួនគ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់អាចនិយាយបានថា ជននោះដឹងថា ផលប្រយោជន៍នោះជារបស់អ្នកដទៃ គឺមិនមានភាពចាំបាច់ដើម្បីការពារនោះទេ ។ ដូច្នេះទំហំនៃករណីយកិច្ចសង គឺមិនត្រូវបានកំរិតឡើយ ហើយជននោះត្រូវសងផលប្រយោជន៍ទាំងអស់ ដោយភ្ជាប់មកជាមួយនឹងការប្រាក់ចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថា ខ្លួនគ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ចំពោះផលប្រយោជន៍ដែលខ្លួនបានទទួល ។

បុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍មានចេតនា ឬ កំហុសចំពោះអានុភាពនៃកិច្ចសន្យាដែលត្រូវបានបាត់បង់បុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍នោះ មានករណីយកិច្ចត្រូវសងផលប្រយោជន៍នោះ ដោយភ្ជាប់មកជាមួយនឹងការប្រាក់ ។ (មាត្រា ៧៣៧ កថាខណ្ឌទី ២)

ឧទាហរណ៍

ជនដែលបានដឹងថា កិច្ចសន្យាមានមោឃភាព ជននោះត្រូវសងជាទំហំនៃផលប្រយោជន៍ទាំងអស់ ដែលទទួលតាមរយៈកិច្ចសន្យានេះ ។

ឧទាហរណ៍ កិច្ចសន្យាមួយត្រូវបានរំលាយ ឬ មោឃភាពដោយមូលហេតុកំហុសដោយចេតនា ឬ អចេតនារបស់ភាគីណាមួយ ជននោះត្រូវសងផលប្រយោជន៍ដែខ្លួនទទួលបានទាំងអស់ ។

ឧទាហរណ៍ A ឆបោក B ក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យាណាមួយ ។ B សុំរំលាយកិច្ចសន្យាធ្វើឱ្យកិច្ចសន្យានោះបាត់បង់អានុភាព ហេតុនេះ A ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យានោះគឺ A ត្រូវសងផលប្រយោជន៍ដែលខ្លួនទទួលបានទាំងអស់ ។

៤- ករណីពិសេស

៤-១ ការសងហោយគ្មានកាតព្វកិច្ច

បុគ្គលដែលបានសងកាតព្វកិច្ចដែលខ្លួនគ្មាន ក្នុងករណីដឹងថា គ្មានកាតព្វកិច្ចនៅពេលសងនោះទេ បុគ្គលដែលបានសងមិនអាចទាមទារឱ្យសងតាវកាលិកនៃការសងនោះមកវិញបានឡើយ (មាត្រា ៧៣៨ វាក្យខណ្ឌទី ២) ។ វាមិនសមហេតុផលទេ ក្នុងការដឹងថា គ្មានកាតព្វកិច្ច ហើយត្រូវបំពេញកាតព្វកិច្ចនោះ ។

ហេតុដូច្នេះ ច្បាប់ដាក់បន្ទុកទៅលើសកម្មភាពដែលមិនសមហេតុផលបែបនេះ ទោះបីជា អ្នកសង ទទួលរងនូវការខាតបង់ដែលបណ្តាលមកពីផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដទៃក៏ដោយ។

ឧទាហរណ៍ X បានសង Y ចំនួន ១ 000 ដុល្លារ ដោយ X យល់ច្រឡំថា ខ្លួនជាកូនបំណុលរបស់ Y ពិនិត្យទៅល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលបានកំណត់ក្នុងមាត្រា ៧៣៦ ទង្វើរបស់ X បង្កើតឱ្យមានសេចក្តីចំរើនឥតហេតុដោយហេតុថា :

១- Y បានទទួលផលប្រយោជន៍គឺប្រាក់ចំនួន ១ 000 ដុល្លារ

២- X បានបាត់បង់ប្រាក់ ១ 000 ដុល្លារ

៣- Y បានទទួលប្រាក់ពី X ដោយគ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ពីព្រោះ X មិនមែនកូនបំណុល

៤- Y បានទទួលផលប្រយោជន៍ដោយសារការបាត់បង់របស់ X

ហេតុនេះ X ហាក់បីដូចជាអាចទាមទារឱ្យសងតាវកាលិកនៃការសងពី Y មកវិញបាន។ តែមាត្រា ៧៣៨ កថាខណ្ឌទី ២ បានកំណត់ករណីលើកលែង។ ដូចឧទាហរណ៍ខាងលើ បើ X បានដឹងថាខ្លួមមិនមែនជាកូនបំណុល ហើយនៅតែប្រគល់ប្រាក់ ១ 000 ដុល្លារទៅ Y ទៀត។ គឺ X មិនអាចទាមទារ Y ឱ្យសងត្រឡប់មកវិញបានឡើយ។

កត់សំគាល់ថា មាត្រា ៧៤០ ក៏អាចអនុវត្តបានផងដែរករណីបើមានដូចមាត្រា ៧៣៨ វាក្យខណ្ឌទី ១ បើសិនជាបុគ្គលនោះ បានសងកាតព្វកិច្ចអ្នកដទៃដោយយល់ច្រឡំថាជាកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនអាចទាមទារឱ្យត្រឡប់មកវិញ តែគិតដោយមាត្រា ៧៤០ គឺថា ទោះជាបានសងដោយយល់ច្រឡំក្តីនោះ មានករណីលើកលែងដែលអ្នកសងមិនអាចទាមទារឱ្យប្រគល់មកវិញបានទេ។

៤-២ ការសងមុនកំណត់ពេល

ជាទូទៅ កូនបំណុលមិនបាច់សងរហូតដល់ពេលកំណត់ កូនបំណុលមានផលប្រយោជន៍នៃពេលវេលា។ ប៉ុន្តែកូនបំណុលបានសងមុនពេលកំណត់សង គឺចាត់ទុកថា កូនបំណុលបានសងកាតព្វកិច្ចដោយបោះបង់នូវផលប្រយោជន៍នៃការកំណត់ពេល។ ហេតុដូច្នេះ បើទោះបីជាកូនបំណុលសងកាតព្វកិច្ចមុនពេលកំណត់ ក៏ដោយក៏កូនបំណុលមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យទាមទារការសងតាវកាលិកឡើយ (មាត្រា ៧៣៩ កថាខណ្ឌទី ១)

ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលកូនបំណុលបានសងកាតព្វកិច្ចដោយមិនបានដឹងថា កាតព្វកិច្ចមិនទាន់ដល់ពេលកំណត់សងនៅឡើយ កូនបំណុលអាចទាមទារឱ្យសងផលប្រយោជន៍ដែលម្ចាស់បំណុលអាចប្រើប្រាស់តាវកាលិកដែលខ្លួនបានទទួលមុនកាលកំណត់សងរហូតដល់ពេលកំណត់សងពីម្ចាស់បំណុលបាន។

ឧទាហរណ៍ X ខ្ចីលុយពី Y ចំនួន ១ 000 ដុល្លារកំណត់ថ្ងៃសង ០១.០៥.២០១១

X សងប្រាក់ Y ចំនួន ១ 000 ដុល្លារនៅថ្ងៃទី ០១.០៤.២០១១

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី មាត្រា ៧៣៩ ជាគោលការណ៍ X មិនអាចទាមទារឱ្យ Y ប្រគល់ប្រាក់ដែលបានសងមក X បានឡើយ។ តែករណីថា X ជឿជាក់ដោយយល់ច្រឡំថា ដល់ពេលកំណត់សង ក្រោយពេលសងទើបបានដឹង X អាចទាមទារឱ្យ Y សងផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបានចន្លោះពេលមួយខែដែល Y អាចប្រើប្រាស់ប្រាក់ ១ ០០០ ដុល្លារ (ដូចជាការប្រាក់)។

៤-៣ ការសងការពុកិច្ចអ្នកដទៃ

ក្នុងករណីដែលបុគ្គលក្រៅពីកូនបំណុលបានផ្តល់តាវកាលិកនៃការសងដោយភាន់ច្រឡំថា កាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកដទៃជាកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន បុគ្គលនោះអាចទាមទារឱ្យសងតាវកាលិកនោះមកវិញបាន។ (មាត្រា ៧៤០ វាក្យខណ្ឌទី ១) ករណីខាងលើដែលបុគ្គលណាម្នាក់បានផ្តល់តាវកាលិកនៃការសងជាកាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកដទៃ ម្ចាស់បំណុល និង ទទួលបានផលប្រយោជន៍ ហើយបុគ្គលដែលបានផ្តល់តាវកាលិកនៃការសងដឹង បាត់បង់ផលប្រយោជន៍។ ហេតុនេះ អាចទាមទារឱ្យសងការបាត់បង់នោះបានដែលជាសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ គឺដូចនឹងបញ្ញត្តិទូទៅដែរ។

ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលម្ចាស់បំណុលមិនបានដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកសងទេ ហើយបានបំផ្លាញភស្តុតាងជាឯកសារ ឬ បានបោះបង់ប្រាតិភោគចោលដោយជឿជាក់ថាជាការសងដែលមានសុពលភាព បុគ្គលដែលបានផ្តល់តាវកាលិកនោះមិនអាចទាមទារឱ្យសងតាវកាលិកនោះមកវិញបានទេ។ (មាត្រា ៧៤០ វាកខណ្ឌ ២) នេះជាករណីលើកលែងព្រោះថា ប្រសិនបើការទាមទារឱ្យសងវិញត្រូវបានអនុញ្ញាត នោះដូចជាម្ចាស់បំណុលត្រូវបានដាក់នៅក្នុងស្ថានភាពលំបាកដែលត្រូវប្រគល់ផលប្រយោជន៍វិញ ហើយមកទាមទារឱ្យសងពីកូនបំណុលពិតប្រាកដដោយគ្មានភស្តុតាង ឬ ប្រាតិភោគ។

នៅក្នុងករណីបែបនេះច្បាប់នូវការការពារដល់ម្ចាស់បំណុល ហើយអ្នកសងមិនអាចទាមទារឱ្យប្រគល់តាវកាលិកនៃការសងនោះមកវិញបានទេ ពីព្រោះវាមិនយុត្តិធម៌ដែលម្ចាស់បំណុលត្រូវទទួលបន្ទុកហានិភ័យដោយសារកំហុស ឬ ការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកដទៃ។

កត់សំគាល់ថា ក្នុងករណីដែលអ្នកសងមិនអាចទាមទារឱ្យប្រគល់វិញបានការសងរបស់បុគ្គលនោះត្រូវចាត់ទុកថាជាការសងរបស់តតិយជន (មាត្រា ៤៣៤-១)។ ហើយបុគ្គលនោះអាចទាមទារសំណងពីកូនបំណុលពិតប្រាកដ (មាត្រា ៧៤០-២)។

ឧទាហរណ៍ X បានសងប្រាក់ ១០០ ដុល្លារទៅ Z ។

ដោយ X ច្រឡំថា ប្រាក់ដែល Y ជំពាក់ Z ១០០ ដុល្លារថាខ្លួនជាអ្នកជំពាក់

ជាគោលការណ៍ទូទៅ X អាចទាមទារ Z ប្រគល់ប្រាក់មកឱ្យខ្លួនវិញបានដោយសារការពិនិត្យទៅលើលក្ខខណ្ឌនៃការបង្កើតសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ

១- Z បានទទួលប្រយោជន៍ ១០០ ដុល្លារ

២- X បាត់បង់ប្រយោជន៍ ១០០ ដុល្លារ

៣- មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ដោយ X មិនមានកាតព្វកិច្ចចំពោះ Z គឺគ្មានមូលហេតុលើផ្លូវច្បាប់ដែល Z ទុកប្រាក់ ១០០ ដុល្លារនេះ

៤- Z ទទួលប្រយោជន៍ដោយសារការបាត់បង់របស់ X

តែករណីថា Z បំផ្លាញភស្តុតាងជាឯកសារ ឬ បោះបង់ចោលប្រាតិភោគដោយជឿជាក់ថា ការសងរបស់ X ជាការសងដោយមានសុពលភាព X មិនអាចទាមទារឱ្យ Z ប្រគល់ប្រាក់មកឱ្យខ្លួនវិញបានឡើយ ។ (មាត្រា ៧៤០ កថាខណ្ឌទី ២) ចំពោះករណីនេះទោះជា X មិនអាចទាមទារឱ្យ Z ប្រគល់ប្រាក់មកវិញបានក៏ពិតមែន X អាចអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារបំណុលពី Y វិញបាន ។ (មាត្រា ៧៤០-២)

៤-៤ ការផ្តល់តាវកាលិកដោយមូលហេតុខុសច្បាប់

ក្នុងករណីដែលការទាមទារឱ្យប្រគល់ដោយផ្អែកលើសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ ផ្ទុយនឹងរបៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬទំនៀមទំលាប់ល្អ ឬ ច្បាប់ដែលទាក់ទងនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ការទាមទារឱ្យសងរបៀបនេះមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យទេ (មាត្រា ៧៤១)

ភាពចាំបាច់ក្នុងការបដិសេធ នូវការទាមទារឱ្យសងតាវកាលិកដែលបានផ្តល់ក្នុងគោលបំណងធ្វើសកម្មភាពប្រឆាំងនឹងសង្គមដើម្បីទប់ស្កាត់នូវសកម្មភាពផ្សេងៗដែលប្រឆាំងនឹងសង្គម ដោយការធ្វើឱ្យសកម្មភាពនោះទុកជាមោឃៈ ដើម្បីឱ្យអ្នកដែលបានធ្វើសកម្មភាពផ្តល់តាវកាលិកក៏មិនមានលទ្ធភាពប្រមូលនូវសោហ៊ុយចំណាយនោះបាន ។

នេះគឺជាការឆ្លុះបញ្ចាំងនូវទស្សនៈនៃគោលការណ៍ស្អាតស្អំ គឺភាពសុចរិត និង ស្មោះត្រង់ដែលទប់ស្កាត់តុលាការមិនឱ្យផ្តល់ជំនួយផ្អែកច្បាប់ដល់អ្នកទាមទារទុច្ចរិត ។

ប៉ុន្តែករណីខ្លះ បើជាតាវកាលិកណាមួយដែលត្រូវបានផ្តល់មានគោលបំណងប្រឆាំងនឹងសង្គមក៏ដោយ តែជាក់ស្តែងអ្នកទទួលតាវកាលិកនោះ ប្រឆាំងនឹងសង្គមច្រើនជាងអ្នកទាមទារឱ្យសងតាវកាលិកនោះទៅទៀត ហេតុនេះ ការបដិសេធនូវការទាមទារឱ្យសងតាវកាលិកនឹងជំរុញឱ្យមានសកម្មភាពប្រឆាំងនឹងសង្គមទៅវិញទេ ។ ហេតុនេះការទទួលស្គាល់ ឬ មិនទទួលស្គាល់នូវការទាមទារឱ្យសងមិនមែនអាស្រ័យថាតើ មូលហេតុនៃសេចក្តីចំរើនឥតហេតុប្រឆាំងនឹងសង្គមដែរឬអត់នោះទេ គឺអាស្រ័យទៅលើបញ្ហាថា តើការទាមទារឱ្យសងនោះប្រឆាំងនឹងសង្គមដែរឬទេ ហើយនេះ មិនមែនជាបញ្ហាធម្មតានោះទេ ។

ឧទាហរណ៍

១- X និង Y បានបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមានខ្លឹមសារថា X ត្រូវសម្លាប់ Z ដើម្បីបានប្រាក់ធានារ៉ាប់រង ហើយ Y ឱ្យរង្វាន់ ១ ០០០ ដុល្លារទៅឱ្យ X ហើយ Y បានឱ្យ ១ ០០០ ដុល្លារជាមុនរួចហើយ ។

មុនពេល X សំលាប់ Z Y បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងទាមទារឱ្យប្រគល់ប្រាក់ ១ ០០០ ដុល្លារវិញដោយផ្អែកលើសេចក្តីចំរើនឥតហេតុ ពីព្រោះកិច្ចសន្យាសម្លាប់មនុស្សបែបនេះ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលគ្មានសុពលភាព (៣៥៤-១) ។

២- នៅក្នុងករណីទី ១ តើវាយ៉ាងម៉េចទៅវិញករណីប្រសិនបើកិច្ចសន្យាបែបនេះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយការគំរាមកំហែងរបស់ X ហើយ Y ត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យបង់ប្រាក់ ។

ចំពោះករណីទី ១

កិច្ចសន្យារវាង X រវាង Y ត្រូវមោឃភាពដោយសារខុសច្បាប់ ។

ចំពោះការទាមទាររបស់ Y បញ្ហានៅត្រង់ថា តើការទាមទាររបស់ Y នេះ ផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬ ទំនៀមទំលាប់ល្អដែរឬអត់?

ទី ១ តាមទស្សនៈនៃគោលការណ៏ស្អាតស្អំ Y ដែលបានទាមទារ គឺជាជនទុច្ចរិត។ ហេតុនេះ Y មិនអាចទាមទារឱ្យ X ប្រគល់ប្រាក់ ១ ០០០ដុល្លារនោះវិញបានទេ។

ទី ២ តាមទស្សនៈនៃការទទួលស្គាល់ការទាមទារ គឺថា X ដែលជាអ្នកបានទទួលតាវកាលិកក៏ជាជនទុច្ចរិតផងដែរហេតុនេះ បើ Y មិនអាចទាមទារឱ្យ X ប្រគល់ប្រាក់មកវិញបានទេនោះអាចជំរុញឱ្យ X ធ្វើសកម្មភាពប្រឆាំង នឹងសង្គមបន្ថែមទៀត ។

ពោលគឺ ក្នុងករណីដែល X មិនចាំបាច់សងប្រាក់ត្រឡប់វិញ X អាចទទួលបានប្រាក់ ដោយមិនបានធ្វើអ្វីមួយដោយប្រាក់គេថា គាត់អាចសម្លាប់មនុស្សដែលគាត់ចង់សំលាប់ដោយបង់លុយឱ្យគាត់ ១ ០០០ ដុល្លារ តែគាត់មិនបានធ្វើអ្វីសោះ ។

ហេតុនេះប្រសិនបើ Y មិនអាចទាមទារឱ្យ X ប្រគល់ប្រាក់មកវិញទេ ។ នោះជំរុញឱ្យ X ធ្វើរបៀបណានេះបន្តទៀតដោយ X អាចទទួលប្រាក់បាន ដោយមិនចាំបាច់ទទួលខុសត្រូវអ្វីទាំងអស់ ។ ហើយករណីនេះ គឺជាការជំរុញឱ្យមានសកម្មភាពប្រឆាំងនឹងសង្គមផងដែរ ។

ដូចដែលបានឃើញ នេះមិនមែនជាបញ្ហាធម្មតានោះទេ ហើយខ្ញុំសូមបង្ហាញនូវដំណោះស្រាយមួយដែលអាចធ្វើបាន ។ នៅក្នុងករណីនេះ ទោះបីជា ការទាមទារ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើ ឬ មិនធ្វើឱ្យធ្វើក៏ដោយ នៅតែមានបញ្ហាដដែល ប៉ុន្តែបញ្ហាក្រោយនេះ (X អាចទទួលបានប្រាក់ដោយមិនបានធ្វើអ្វីសោះ) អាចត្រូវបានដោះស្រាយតាមរយៈនីតិវិធីព្រហ្មទ័ណ្ឌ (X អាចត្រូវបានគេដាក់ទោសដោយបទឧក្រិដ្ឋ) ។ ហេតុដូច្នេះ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហារដ្ឋប្បវេណី គោលការណ៏នៃបាតដៃស្អាតស្អំ សំខាន់ជាងនៅទីនេះ ។

ចំពោះករណីទី ២

ទោះបីជាកិច្ចសន្យានេះកើតឡើងដោយសារការគំរាមកំហែងរបស់ X ក៏ដោយ គឺថាកិច្ចសន្យាមិនមានសុពលភាពទេ ព្រោះកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាគឺឱ្យ X សំលាប់ Z ។

សំណួរថា Y អាចទាមទារឱ្យ X ប្រគល់ប្រាក់មកវិញបានឬទេ?

ស្ថានភាព គឺដូចគ្នាទៅនឹងករណីទី ១ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងករណីនេះ Y ត្រូវបានគេតិទៀនតិចជាង ករណីទី ១ ហេតុដូច្នេះ ការទាមទារ ទំនងជាត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើ តាមទស្សនៈនៃគោលការណ៍នៃបាតដៃស្អាតស្អំ ។

ផ្នែកទី ៣
អំពើអនីត្យានុកូល

១- តើអ្វី គឺជាការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល?

អំពើអនីត្យានុកូល គឺជារបបឱ្យសងនូវសំណងនៃការខូចខាត ក្នុងករណីដែលបានបំពាននូវសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដទៃដោយខុសច្បាប់ដោយកំហុសចេតនា ឬ ដោយកំហុសអចេតនា។ ដូចនេះ បុគ្គលដែលសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនត្រូវបានបំពាន មានសិទ្ធិទាមទារនូវសំណងនៃការខូចខាតចំពោះចារី ។

ឧទាហរណ៍ ក្នុងរឿងគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ : A បើកឡានទៅបុកផ្ទះ B បណ្តាលឱ្យបាក់ទ្វារផ្ទះ។ ដូចនេះ អំពើរបស់ A ដែលបុកផ្ទះ B បណ្តាលមានការខូចខាតនោះ គឺជាអំពើអនីត្យានុកូល ដូចនេះ B មានសិទ្ធិទាមទារសំណងការខូចខាតពី A វិញបាន ។

អំពើអនីត្យានុកូលមានច្រើនបែបច្រើនយ៉ាងណាស់ ហើយមិនត្រឹមតែជាគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ ឬ ការបង្ខូចបរិស្ថាន ឬកំហុសក្នុងការព្យាបាលនោះទេ គឺនៅមានការបំពានលើផលចំណេញ (ការជណ្តើមអតិថិជនរបស់គេ) ការកាត់មុខយកកិច្ចសន្យាជាដើមផងដែរ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត កម្មវត្ថុនៃសំណងការខូចខាត មិនត្រឹមមានតែការខូចខាតផ្នែកទ្រព្យសម្បត្តិប៉ុណ្ណោះទេ មានរួមទាំង ការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្ត (ដែលហៅថាជម្ងឺចិត្ត) ផងដែរ ។

២- ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាននៃការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល

អំពើអនីត្យានុកូល តម្រូវឱ្យចារីសងសំណងការខូចខាតខាងសេដ្ឋកិច្ច និង ខាងផ្លូវចិត្តចំពោះជនរងគ្រោះដើម្បីទទួលបាននូវយុត្តិធម៌។ ការទទួលខុសត្រូវលើអំពើអនីត្យានុកូល គឺយោងទៅតាម **គោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវកំហុស** មានន័យថា នៅក្នុងសង្គមដែលមានសេរីភាព សេរីភាពខាងអំពើ ត្រូវបានធានា។ បុគ្គលម្នាក់ៗ ជាគោលការណ៍ មិនត្រូវទទួលខុសត្រូវនោះទេ ហើយ បុគ្គលម្នាក់ៗត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះលទ្ធផលដែលនឹងកើតមានឡើងពីសកម្មភាពដែលអាចត្រូវបានព្យាករទុកជាមុនបានក្នុងការបំពាននូវសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដទៃ។ ចំពោះសកម្មភាពដែលមិនអាចព្យាករដឹងពីលទ្ធផលនៃសកម្មភាពនោះ ជាទូទៅ ច្បាប់មិនតម្រូវឱ្យទទួលខុសត្រូវនោះទេ ពីព្រោះ វានឹងរារាំងដល់សកម្មភាពដោយសេរីទៅវិញ ដូចនេះ ជាទូទៅ គោលការណ៍នៃអំពើអនីត្យានុកូល គឺមិនតម្រូវឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវទេទោះបីជាមានការខូចខាតក៏ដោយ ប្រសិនបើ អ្នកធ្វើ

សកម្មភាពនោះ មិនធ្វើអំពើដោយមានកំហុសចេតនា ឬកំហុសអចេតនានោះ (ករណីលើកលែង គឺទំរង់ពិសេសមួយចំនួននៃអំពើអនីត្យានុកូល) ។

មាត្រា ៧៤២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចែងថា

"នៅក្នុងជំពូកទី១៦ (អំពើអនីត្យានុកូល) នេះ អំពើដោយមានកំហុសចេតនា ឬ អចេតនា សំដៅទៅលើអំពើដែលត្រូវនឹងចំណុចណាមួយខាងក្រោមនេះ :

ក- ធ្វើអំពើបំពានដោយព្យាករទុកជាមុនអំពីការកើតឡើងនៃលទ្ធផល ហើយដោយទទួលយកការកើតឡើងនៃ លទ្ធផលនោះ ។

ខ- ធ្វើអំពើដែល បើតាមប្រក្រតី បុគ្គលដែលមានឋានៈនៃការងារ ឬ បទពិសោធន៍ស្មើគ្នា នឹងអ្នកធ្វើអំពើនោះ អាចព្យាករទុកជាមុនអំពីការកើតឡើងនៃលទ្ធផលក៏ដោយ ក៏អ្នកធ្វើអំពើនោះនៅតែពុំបានព្យាករទុកជាមុនអំពីការកើតឡើងនៃលទ្ធផលនោះដោយសារការធ្វេសប្រហែសមិនប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយទោះជាមានករណីយកិច្ចជៀសវាងនូវលទ្ធផលនោះក៏ដោយ ក៏នៅតែប្រព្រឹត្តផ្ទុយទឹងករណីយកិច្ចនោះ ។"

តាមរយៈទស្សនៈ ជនដែលបានធ្វើឱ្យអ្នកដទៃរងរបួសដោយគ្មានការប្រុងប្រយ័ត្នសមហេតុផលទេ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការរងរបួសនោះ ចំណែកឯ គោលការណ៍នេះធ្វើឱ្យបុគ្គលម្នាក់ៗមុននឹងធ្វើសកម្មភាពអ្វីមួយត្រូវគិតពិចារណាឱ្យបានម៉ត់ចត់នូវសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដើម្បីចៀសវាងសកម្មភាពនោះបង្កជាគ្រោះថ្នាក់ដល់អ្នកដទៃ ។

៣- លក្ខខណ្ឌ

មាត្រា ៧៤៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចែងពី **ល័ក្ខខ័ណ្ឌ និង ការទទួលខុសត្រូវក្នុងការបញ្ជាក់បង្ហាញនៃអំពើអនីត្យានុកូលទូទៅ**

១- បុគ្គលដែលបំពានដោយខុសច្បាប់នូវសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៍របស់ជនដទៃ ដោយកំហុសចេតនា ឬ ដោយកំហុស អចេតនា ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយអំពើនោះ ។

២- បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី១ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលការខូចខាតបានកើតឡើង ដោយសារមានករណីយកិច្ចធ្វើអំពើណាមួយ តែមិនបានធ្វើអំពើនោះ ។

៣- ចំពោះកំហុសចេតនា ឬ កំហុសអចេតនារបស់ចារីនេះ ទំនាក់ទំនងនៃហេតុផលរវាងអំពើរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើបំពាន និង ការកើតឡើងនៃការខូចខាត និង ការខូចខាតដែលកើតមានឡើងលើជនរងគ្រោះ បុគ្គលដែលទាមទារសំណង ការខូចខាតនោះ ត្រូវបញ្ជាក់បង្ហាញ លើកលែងតែមានបញ្ញត្តិពិសេសនៅក្នុងក្រមនេះ ឬ ច្បាប់ផ្សេងទៀត ។

យោងតាមមាត្រា ៧៤៣ លក្ខខណ្ឌនៃអំពើអនីត្យានុកូលទូទៅគឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

ក- កំហុសចេតនា ឬ អចេតនា

ខ ភាពខុសច្បាប់

គ ការខូចខាត

ឃ ទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល

៣-១ អំពើដោយចេតនា ឬ អចេតនា

៣-១-១ កំហុសចេតនា

កំហុសចេតនា នៅក្នុងប្រព័ន្ធនៃអំពើអនីត្យានុកូលរបស់កម្ពុជា គឺជាការយល់ឃើញទុកជាមុននូវហេតុការណ៍ និង ទទួលយក។

X និង Y មានជំលោះជាមួយគ្នា។ X បានចាក់សំលាប់ Y ចំដើមទ្រូងដោយច្រឡោតខឹង។

សុភវិនិច្ឆ័យរបស់យើង អាចប្រាប់យើងថា X សំរាប់ Y ***កំហុសចេតនា*** ។ ត្រូវហើយពិតប្រាកដណាស់ ប៉ុន្តែ សូមធ្វើការសាកល្បងវិភាគ ដោយយោងទៅតាមពាក្យពេចន៍នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ក្នុងករណីនេះ មនុស្សដែលមានការយល់ដឹង អាចព្យាករទុកជាមុនអំពីការស្លាប់ ប្រសិនបើ បុគ្គលណាម្នាក់យកកំបិតចាក់ចំដើមទ្រូងបុគ្គលម្នាក់ផ្សេងទៀត។ ហេតុដូច្នេះ នៅក្នុងករណីភាគច្រើន X ត្រូវបានគេចាត់ទុកថា បានព្យាករទុកជាមុន ហើយបានទទួលយកនូវលទ្ធផលនៃការស្លាប់នោះ។ នេះគឺជា ករណីយ៉ាងសាមញ្ញនៃកំហុសអចេតនា។

ប៉ុន្តែ ករណីលើកលែង ក៏អាចមានផងដែរដែលថា X មិនមែនជាអ្នកសំលាប់ដោយកំហុសចេតនា។

ឧទាហរណ៍ X មិនអាចត្រូវបានគេចាត់ទុកថា មានកំហុសចេតនានោះ ករណីប្រសិនបើ X វិបត្តិខាងស្មារតីយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដូចជា ការភាន់វិញ្ញាណ ហើយមិនដឹងថា ការចាក់ចំដើមទ្រូងបណ្តាលឱ្យស្លាប់នោះទេ។

៣-១-២ កំហុសអចេតនា

កំហុសអចតនា គឺជាការបំពានករណីយកិច្ចព្យាករទុកជាមុន និង ករណីយកិច្ចជៀសវាង ហើយករណីយកិច្ចទាំងពីរនេះ ដាក់បន្ទុកលើភាគី តែនៅក្នុងករណីដែលការព្យាករទុកជាមុន និងការជៀសវាងអាចមានតែប៉ុណ្ណោះ (ច្បាប់មិនដែលចាប់បង្ខំភាពអលទ្ធភាពនោះទេ)

សូមពិចារណាអំពីករណីគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ

ក្នុងករណីនៃគ្រោះថ្នាក់ចរាចរដែលកើតមានជាញឹកញាប់។ ការបើករថយន្តបុកអ្នកដើរ គឺមិនបានបង្ហាញពីចេតនារបស់អ្នកបើកបរក្នុងការបើកបុកសំលាប់អ្នកថ្មើជើង នោះទេ ប៉ុន្តែវា អាចជាការធ្វេសប្រហែសរបស់អ្នកបើកបរដែលមិនបានមើលទៅមុខពេលដែលបើកមកដល់ផ្លូវសំរាប់ថ្មើរជើងដើរ ដូចនេះ វាអាចជាអំពើដោយកំហុសអចេតនារបស់អ្នកបើកបរ ពីព្រោះ បើយើងពិចារណាពីទិដ្ឋភាពទូទៅក្នុងសង្គមវិញ យើងឃើញថាជាទូទៅអ្នកបើកបរ ពេលបើកមកដល់ផ្លូវសំរាប់ថ្មើរជើងដើរ ត្រូវប្រុងប្រយត្ន័ដោយសំឡឹងមើល ថាតើមានមនុស្សដើរលើផ្លូវសំរាប់ ថ្មើរជើងដើរដែរឬទេ ដើម្បីចៀសវាងកុំឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់កើតមានឡើង។ ចំពោះអង្គហេតុយើងវិញ យើងឃើញថា អ្នកបើកបរ មិនបាន ប្រុងប្រយ័ត្នគ្រប់គ្រាន់ ក្រលេកមើល ថាតើមានមនុស្សដើរលើផ្លូវសំរាប់ថ្មើរជើងដើរនោះទេ គឺ អ្នកបើកបរនោះ មើលទៅខាងម្ខាងវិញ ដែលទង្វើនេះ គឺជាការធ្វេសប្រហែសដែលអ្នកបើកបរអាចព្យាករទុកជាមុនថា ប្រសិនបើខ្លួនងាកមើលទៅម្ខាងដោយមិនមើលទៅមុខនោះហើយបើមានមនុស្សកំពុងដើរលើផ្លូវនោះ ខ្លួននឹងបុកមនុស្សនោះទេ។

៣-១-២-១ ករណីយកិច្ចត្រូវព្យាករទុកជាមុន

នៅក្នុងករណីភាគច្រើន វាមិនមានបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ អំពីលទ្ធភាពក្នុងការយល់ដឹងជាមុននោះ។ ប៉ុន្តែតាមការពិត គឺមានករណីលើកលែង ។

សូមពិចារណាអំពីករណីលើកលែងដែលជាបញ្ហាស្មុគស្មាញ

រឿងក្តីខាងក្រោមនេះ គឺជារឿងប្រឌិតដោយផ្អែកតាមរឿងក្តីជាក់ស្តែងដែលនៅក្នុងនោះករណីយកិច្ចត្រូវយល់ដឹងជាមុន គឺជាបញ្ហាមួយនៅក្នុងចំណោមបញ្ហាចម្បង ។

អ្នកជំងឺដែលមានរោគបណ្តាលឱ្យឈាមក្រខន់ (P's) ធ្លាប់ត្រូវការផលិតផលឈាមដែលផលិតឡើងដោយឈាមមនុស្ស ដែលជាវិធីព្យាបាលមួយដែលមានសារសំខាន់ ។ ប៉ុន្តែជួនកាល ផលិតផលឈាមដែលមិនកំដៅមួយចំនួនមានផ្ទុកដោយវីរុស AIDS កាលពីអតីតកាល ហេតុដូច្នេះហើយ អ្នកជំងឺជាច្រើនបានឆ្លងកាត់មេរោគ AIDS ។ P's បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះ អ្នកផ្តល់ផលិតផលឈាម (BPP) និងរដ្ឋាភិបាលជាសហបណ្តឹងដោយសំអាងថា (BPP) និងរដ្ឋាភិបាលត្រូវដឹងជាមុនថា ផលិតផល ឈាមគឺមានផ្ទុកមេរោគ AIDS ហើយ ត្រូវបញ្ចៀសនូវការចម្លងរោគរបស់ (P's) (BPP ត្រូវបញ្ឈប់នូវការផ្តល់ឈាម ហើយ រដ្ឋាភិបាលត្រូវហាមឃាត់នូវផលិតផលឈាមដែលមិនបានកំដៅ) ។ (BPP) និង រដ្ឋាភិបាលបានអះអាងថា ខ្លួនមិនអាចដឹងថាមុនទេ អំពីហានិភ័យនៃ

ផលិតផលឈាមដែលមិនបានកំដៅ ។ តាមពិត AIDS គឺជាជំងឺដែលទើបត្រូវបានរកឃើញថ្មី ហើយទាល់តែដល់ពេលកំណត់ណាមួយនោះ ទើបមនុស្សបានដឹងថា មានជំងឺនេះ និងថាតើជំងឺនេះឆ្លងតាមវិធីណា ។

តើលក្ខខណ្ឌបែបណាដែលលោក លោកស្រីគំរូវមានដើម្បីដឹងអំពីការទាមទាររបស់ P's?

សូមកត់សំគាល់ថា រឿងក្តីនេះ រួមបញ្ចូលនូវបញ្ហាជាច្រើន ប៉ុន្តែ សូមផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់តែទៅលើថាតើ ចុងចំលើយ មានកំហុសអចេតនាដែរឬអត់ ។

ជាទូទៅ ដើម្បីទទួលស្គាល់ការទាមទាររបស់ P's ចាំបាច់ត្រូវធ្វើការបញ្ជាក់ថា ចុងចំលើយ គួរត្រូវបានដឹងជាមុន និងគួរតែ បានបញ្ចៀសនូវលទ្ធផលផងដែរ ។

នៅក្នុងករណីនេះ វាហាក់បីដូចជាងាយស្រួលក្នុងការបញ្ជាក់ថា (BPP) និងរដ្ឋាភិបាល គួរតែបានបញ្ចៀសនូវលទ្ធផលនៃការចម្លងរោគ AIDS ប៉ុន្តែ ការជៀសវាង គឺអាចធ្វើទៅបានតែក្នុងករណី ប្រសិនបើពួកគេព្យាករទុកជាមុន ឬ អាចបានព្យាករទុកជាមុនអំពីហានិភ័យនៃផលិតផលឈាមជាមុន និង អាចប្រើប្រាស់ការព្យាបាលឆ្លាស់គ្នា (ផលិតផលឈាមដែលមានសុវត្ថិភាព និងត្រូវបានកំដៅ ត្រូវបានធ្វើឡើងក្រោយពេលដែលបានដឹងអំពីហានិភ័យ នៃផលិតផលឈាមដែលមិនបានកំដៅ) ។

ហេតុដូច្នេះ បញ្ហាគឺថាតើ អាចដឹងអំពីបញ្ហានោះដែរឬអត់ ហើយដឹងនៅពេលណា ។

ជាពិសេស P's ត្រូវធ្វើការបញ្ជាក់ថា ចុងចំលើយគួរតែបានដឹងថា ផលិតផលឈាមដែលមិនកំដៅមានផ្ទុកមេរោគ AIDS ហើយអាចចម្លងដល់អ្នកជំងឺ ។

ជាពិសេស ដូច្នេះ លិខិតវេជ្ជសាស្ត្រជាច្រើន ទាក់ទងនឹងលទ្ធភាព ឬ ឧទាហរណ៍ ដែលអាចធ្វើឱ្យឆ្លងជំងឺ AIDS តាមរយៈឈាមដែលមិនកំដៅ ត្រូវបានធ្វើការស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹងដើម្បីធ្វើការបញ្ជាក់ពីពេលវេលា ថាតើចាប់ពីពេលណាដែល BPP គួរតែអាចបានដឹងពីការប្រឈមមុខនឹងគ្រោះថ្នាក់ នៃការប្រើប្រាស់ឈាម ។

ហើយ នៅចុងបញ្ចប់ តុលាការបានធ្វើការបញ្ជាក់ពីពេលវេលា ដែលចុងចំលើយអាចនឹងបានព្យាករ បានពីការ ប្រឈមមុខនឹងគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការប្រើប្រាស់ឈាម ដែលគឺពេលដែលការប្រឈមមុខនឹងមេរោគ HIV អាចត្រូវបានដឹងពី លិខិតវេជ្ជសាស្ត្រ ហើយផលិតផលឈាម ដែលមានសុវត្ថិភាព និងបានកំដៅ ត្រូវបានរកឃើញ និងដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ ។

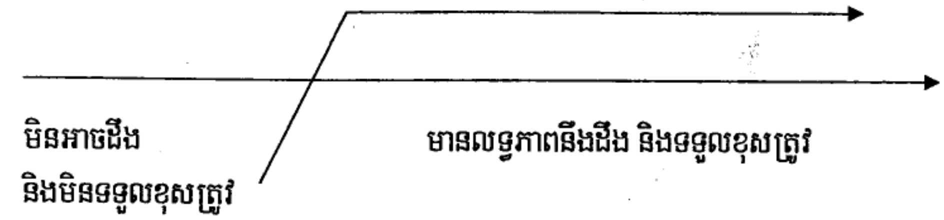

៣-១-២-២ ករណីកិច្ចត្រូវជៀសវាងកុំឱ្យកើតមាននូវលទ្ធផល

ករណីយកិច្ចជៀសវាងនេះ គឺស្ទើរតែជាន់គ្នាជាមួយនឹងភាពខុសច្បាប់ ពីព្រោះមូលហេតុដែលលទ្ធផលមួយចំនួនគួរត្រូវ ជៀសវាង នោះគឺដោយសារតែលទ្ធផលបែបនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាជា លទ្ធផលអាក្រក់ ហើយអ្វីដែលអាក្រក់ ឬមិនអាក្រក់នោះ គឺស្ទើរតែដូចគ្នា នឹងអ្វីដែលខុសច្បាប់ ឬ មិនខុសច្បាប់នោះ ។

៣-១-២-៣ កំរិតនៃករណីយកិច្ច

ថាតើករណីយកិច្ចយល់ដឹងជាមុន និង ករណីយកិច្ចជៀសវាង ត្រូវបានបំពេញឬអត់នោះ គឺត្រូវបានកំណត់ដោយផ្អែកលើ មូលដ្ឋានមួយដោយប្រៀបធៀបថាតើបុគ្គលដែលមានវិជ្ជាជីវៈ ឬ បទពិសោធន៍ដូចគ្នានោះអាចព្យាករដឹងជាមុននូវលទ្ធផល ឬ អាច ជៀសវាងនូវគ្រោះថ្នាក់បានដែរឬទេ ពោលគឺមិនមែនអ្នកដែលបានធ្វើសកម្មភាពដោយផ្ទាល់នោះអាចដឹងជាមុន ឬ អត់នោះទេ។

ចូរពិចារណាមើលថា តើអ្វីដែលជាការលំបាកក្នុងការកំណត់ដោយផ្អែកលើ មូលដ្ឋាននៃសមត្ថភាពជាក់ស្តែងរបស់អ្នកប្រព្រឹត្ត ប្រសិនបើការបំពានករណីយកិច្ចនោះ?

ផ្អែកលើមូលដ្ឋានខាងសមត្ថភាពរបស់អ្នកប្រព្រឹត្ត បុគ្គលដែលមានការប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់ និងមានប្រាជ្ញាឆ្លាតវៃជាងគេ គឺទំនងជាត្រូវទទួលខុសត្រូវ ពីព្រោះបុគ្គលនោះ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាមានសមត្ថភាពល្អដើម្បីព្យាករដឹងពីលទ្ធផលនៃអំពើប្រព្រឹត្តរបស់ខ្លួនជាមុន។ ផ្ទុយទៅវិញ ជនដែលជឿជាក់ និង ធ្វេសប្រហែសគឺទំនងជារួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវ។

វាមិនយុត្តិធម៌ទេ ហើយនឹងធ្វើឱ្យការដោះស្រាយបណ្តឹងចំណាយពេលវែងដោយមិនសមហេតុផលពីព្រោះចៅក្រមត្រូវដឹង អំពីសមត្ថភាពពិតប្រាកដរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើនៅក្នុងគ្រប់បណ្តឹងទាំងអស់។ ចៅក្រមត្រូវកំណត់ថាតើកំរិតត្រឹមណាដែលសមរម្យ ឬ សមហេតុសមផលតាមរយៈការសំរេចសេចក្តីជាច្រើន ។

៣-២ ភាពខុសច្បាប់

ជាថ្មីម្តង ករណីយកិច្ចជៀសវាង គឺស្មើរតែជាន់គ្នាជាមួយនឹងភាពខុសច្បាប់ ពីព្រោះមូលហេតុដែល លទ្ធផលមួយចំនួន គួរត្រូវជៀសវាង នោះគឺដោយសារតែ លទ្ធផលបែបនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាជា លទ្ធផលអាក្រក់ ហើយអ្វីដែលអាក្រក់ ឬ មិនអាក្រក់ នោះ គឺស្មើរតែដូចគ្នា នឹងអ្វីដែលខុសច្បាប់ ឬ មិនខុសច្បាប់នោះ ។

សូមកត់សំគាល់ថា ទោះបីជាអំពើអនីត្យានុកូលភាគច្រើនគឺជាបទឧក្រិដ្ឋក៏ដោយ ភាពខុសច្បាប់គឺ មិនចាំបាច់កំរិតត្រឹម អំពើទាំងនោះទេ។

ខ្ញុំសូមផ្តល់ឧទាហរណ៍ករណីនៅប្រទេសជប៉ុន ។

ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ បុគ្គលណាមួយសំលាប់បុគ្គលមួយផ្សេងទៀតដោយចេតនា ការសំលាប់បែបនេះ ត្រូវតែជាបទឧក្រិដ្ឋ ហើយ អំពើអនីត្យានុកូលកើតមាននៅពេលជាមួយគ្នានោះដែរជាទូទៅនៅប្រទេសជប៉ុន ។

ការបញ្ឆោត គឺមិនមែនជាបទឧក្រិដ្ឋទេ នៅប្រទេសជប៉ុនឥឡូវនេះ ប៉ុន្តែ វានៅតែត្រូវបានគេចាត់ទុកថា វាជាអំពើ អនីត្យានុកូល ចំពោះសហព័ទ្ធដែលត្រូវបានបោកបញ្ឆោតនោះ ពីព្រោះវាអាចបំពានដល់ជីវិត អាពាហ៍ពិពាហ៍ដ៏សុខសាន្តរបស់ សហព័ទ្ធ។

ខ្ញុំដឹងថា ករណីអំពើអនីត្យានុកូលភាគច្រើន ត្រូវបានវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៅកម្ពុជា ប៉ុន្តែថាតើ វាជាបទឧក្រិដ្ឋ ឬ អត់ និង ថាតើ វាជាអំពើអនីត្យានុកូលឬ អត់ គឺជាសំណួរខុសគ្នា ហេតុដូច្នេះ គឺត្រូវសំរេច ដោយដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។

ហើយជាការពិតណាស់ ប្រជាពលរដ្ឋ មានសិទ្ធិទទួលបាននូវការជំនុំជំរះខាងរដ្ឋប្បវេណី។

៣-២-១ ទស្សនៈជាមូលដ្ឋាន

ផ្អែកតាមកថាខណ្ឌទី១ មាត្រា ៧៤៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងថា " បុគ្គលដែលបំពានដោយខុស ច្បាប់នូវសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៏របស់ជនដទៃដោយកំហុសចេតនា ឬដោយកំហុសអចេតនា ត្រូវទទួលខុសក្នុង ការសងការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយអំពើនោះ ។ "

នៅទីនេះ ការបំពានដោយខុសច្បាប់ ត្រូវបានយល់នៅក្នុងទូលាយ។ ការបំពានដោយខុសច្បាប់ មានន័យថា មិនត្រឹមតែការបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌតែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងអំពើផ្ទុយនឹងវិន័យសង្គម ។ ដូច្នេះ ករណីកិច្ចដែល ត្រូវជៀសវៀង គឺស្មើរតែជាន់គ្នាជាមួយនឹងភាពខុសច្បាប់ ពីព្រោះថា មូលហេតុដែលករណីកិច្ចដែលត្រូវ ជៀសវៀងនោះ ត្រូវបានដាក់បន្ទុក ពីព្រោះថា វាផ្ទុយទៅនឹងវិន័យសង្គម ។

សូមកត់សំគាល់ថា ទោះបីជាអំពើអនីត្យានុគោលភាគច្រើន គឺជាអំពើឧក្រិដ្ឋក៏ដោយ ភាពខុសច្បាប់ គឺមិនចាំ បាច់ករិតត្រឹមអំពើឧក្រិដ្ឋទាំងនោះទេ ។

ករណីនៅប្រទេសជប៉ុន

ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ បុគ្គលណាមួយសម្លាប់បុគ្គលមួយផ្សេងទៀតដោយកំហុសចេតនា ការសម្លាប់បែបនេះ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋ ហើយក៏ជាអំពើអនីត្យានុកូលផងដែរនៅក្នុងបរិបទរដ្ឋប្បវេណីនៅពេលជាមួយគ្នានេះ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ការបោកបញ្ឆោត គឺមិនមែន ជាបទឧក្រិដ្ឋទេនៅប្រទេសជប៉ុនឥឡូវនេះ ប៉ុន្តែអំពើនេះ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាអំពើអនីត្យានុកូល ក្នុងការបោកបញ្ឆោតសហព័ទ្ធនោះ ពីព្រោះវាអាចបំពានដល់ជីវិតអាពាហ៍ពិពាហ៍ដ៏សុខសាន្តរបស់សហពទ្ធនៅក្នុងបរិបទរដ្ឋប្បវេណី ។

បទឧក្រិដ្ឋ ត្រូវបានវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ប៉ុន្តែថាតើអំពើនោះ ជាបទឧក្រិដ្ឋ ឬ អត់ និង ថាតើអំពើនោះ ជាអំពើអនីត្យានុកូល ឬអត់ គឺជាបញ្ហាដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ។

ចំពោះអំពើអនីត្យានុកូល ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះខាងរដ្ឋប្បវេណីដាច់ដោយឡែកពីការជំនុំជម្រះរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ជាពិសេស គឺនៅពេលដែលអំពើអនីត្យានុកូល មិនមែនជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ។

១-២-២ ការរួចផុតពីភាពផ្ទុយច្បាប់

ជាទូទៅការបំពានដោយខុសច្បាប់នូវសិទ្ធិ ឬផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់ជនដទៃ ដោយកំហុសចេតនាក្តី កំហុសអចេតនាក្តី គឺជាអំពើផ្ទុយច្បាប់ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រភេទនៃការបំពានមួយចំនួន មិនអាចចាត់ទុកថាផ្ទុយច្បាប់ទេ។ ដូច្នេះ មានករណីដែលការបំពានសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៍របស់ជនដទៃ មិនមែនជាអំពើផ្ទុយច្បាប់ ។ ឧទាហរណ៍ករណី ដែលជនម្នាក់ត្រូវគេវាយប្រហារមកលើខ្លួនជាមុន ហើយជននេះ បានការពារខ្លួនចំពោះការវាយប្រហារ ដោយបានធ្វើ ឱ្យអ្នកដែលវាយប្រហារនោះរងរបួសទៅវិញ ដែលជាករណីការការពារជាចម្បាន្នរូប ។

ដូច្នេះ មានមូលហេតុមួយចំនួនដែលធ្វើឱ្យការបំពានសិទ្ធិ ឬផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដទៃ មានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដែលហៅថា "ការរួចផុតពីភាពផ្ទុយច្បាប់" ។

មាត្រា ៧៥៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែងអំពីមូលហេតុនៃការរួចផុតពីភាពផ្ទុយច្បាប់ ដែលកថាខណ្ឌទី១ ចែងអំពី "ការយល់ព្រមពីសំណាក់ជនរងគ្រោះ និង ការទទួលយកគ្រោះថ្នាក់" កថាខណ្ឌទី២ចែងអំពី "អំពើការការពារជាចម្បាន្នរូប និង អំពើដោយស្ថានភាពចាំបាច់ " និង កថាខណ្ឌទី ៣ មានចែងអំពី "អំពើដែលសង្គមទទួលស្គាល់ " ។ ដែល ចំណុចទាំងអស់នេះនឹងពន្យល់ជាបន្តបន្ទាប់ដូចខាងក្រោម :

៣-២-២-១ ការយល់ព្រម ឬការទទួលយកគ្រោះថ្នាក់

ជាគោលការណ៍ ការយល់ព្រម និងការទទួលយកនូវគ្រោះថ្នាក់របស់ជនរងគ្រោះ ធ្វើឱ្យការបំពានសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៍ មានលក្ខណៈស្របច្បាប់ ដោយហេតុថា មនុស្សមានសិទ្ធិចាត់ចែងនូវផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ដោយសេរីរាប់បញ្ចូលទាំងការធ្វើឱ្យអន្តរាយផងដែរ ។ ក៏ប៉ុន្តែការយល់ព្រម និងទទួលយកខាងលើនេះ ទាល់តែ ជនរងគ្រោះអាចចាត់ចែងនូវសិទ្ធិ ឬផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនដោយមានសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ។ ការយល់ព្រមចាត់ចែងនូវសិទ្ធិ ឬ ផលប្រយោជន៍របស់ជនរងគ្រោះ មិនត្រូវផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទំលាប់ល្អរបស់សង្គម ។ ឧទាហរណ៍ ការយល់ព្រមឱ្យកាត់កូនដៃរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងក្រុមជនពាល (នេះគឺជា វិន័យជប៉ុន នៅក្នុងសង្គម ជនអន្ធពាលសំរាប់ការសុំអភ័យទោស) គឺផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទំលាប់ល្អរបស់សង្គម ហេតុនេះហើយ អំពើនេះ មិនអាចរួចផុតពីភាពផ្ទុយច្បាប់ទេ ។

ប៉ុន្តែក្នុងករណីការវះកាត់ខាងផ្នែកវិជ្ជសាស្ត្រដែលត្រូវការបច្ចេកទេសខ្ពស់ ហើយមានគ្រោះថ្នាក់ គ្រូពេទ្យ បានពន្យល់លំអិតជាមុនពីស្ថានភាពនៃជម្ងឺរបស់ជនរងគ្រោះ និង វិធីសាស្ត្រក្នុងការព្យាបាល ហើយជនរងគ្រោះ បានយល់ព្រមឱ្យគ្រូពេទ្យនោះវះកាត់ ក្រោយពីគ្រូពេទ្យធ្វើការវះកាត់ជនរងគ្រោះបានស្លាប់ ។ ចំពោះការការវះកាត់ ដែលបណ្ដាលឱ្យស្លាប់ជនរងគ្រោះនេះ ជាទូទៅ គ្រូពេទ្យរួចផុតពីភាពផ្ទុយច្បាប់ ។

៣-២-២-២ ការការពារជាធម្មានុរូប និងស្ថានភាពចាំបាច់

ការការពារជាធម្មានុរូប និងស្ថានភាពចាំបាច់ គឺមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នានឹងទស្សនៈដែលឆ្លើយតបគ្នានៅក្នុងករណីព្រហ្មទណ្ឌ ។

ក-ការការពារជាធម្មានុរូប

ការការពារជាធម្មានុរូប គឺជាអំពើការការពារខ្លួន ចំពោះអំពើបំពានដោយមិនត្រឹមត្រូវរបស់អ្នកដទៃ ។ ការការពារជាធម្មានុរូប ត្រូវស្របនឹងលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម :

១- អំពើបំពានដោយមិនត្រឹមត្រូវ

២- ដើម្បីការពាររូបរាងកាយ ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន ឬរបស់អ្នកដទៃ

៣- អំពើដែលមិនអាចជៀសវាងបាន

៤- ពេលវេលានៃអំពើបំពាន និងពេលវេលានៃអំពើដែលធ្វើឱ្យគេរងគ្រោះនោះជិតគ្នា

៥- មានតុល្យភាពរវាងវិធីការពារខ្លួន និងកម្រិតនៃអំពើបំពាន

ឧទាហរណ៍ A បានហក់មកវាយ B (នេះជាអំពើបំពានមិនត្រឹមត្រូវ) ភ្លាមនោះ B បានវាយទៅលើ A វិញដើម្បីការពារខ្លួនគាត់ (ដើម្បីការពារខ្លួនគាត់)។ ការវាយតបភ្លាមនេះធ្វើឡើងដោយប្រើដៃ ដូចគ្នា (ជាពេលវេលានៃការបំពាន និង ពេលវេលានៃអំពើដែលធ្វើឱ្យគេរងគ្រោះជិតគ្នា ហើយមានតុល្យភាពរវាងវិធីការពារខ្លួន និង កម្រិតនៃអំពើបំពាន) ។ ដូច្នេះ ការវាយតបទៅវិញរបស់ B គឺជាការការពារជាធម្មានុរូប ដែលអំពើបំពាននេះ រួចផុតពីភាពផ្ទុយច្បាប់ ហើយមិនមែនជាអំពើអនីត្យានុកូលទេ ។

ផ្ទុយទៅវិញ ក្នុងករណីប្រសិនបើ B បានវាយតបទៅលើ A ក្រោយពេលពេលបីថ្ងៃដើម្បីសងសឹក ការវាយរបស់ B នេះ ខ្វះលក្ខខណ្ឌនៃពេលវេលាជិតគ្នា ហេតុដូច្នេះ គេមិនចាត់ទុកថា ជាការការពារជាធម្មានុរូបនោះទេ។ និយាយម្យ៉ាងទៀត ការវាយប្រហាររបស់ A និង B គឺខុសច្បាប់។

ឧទាហរណ៍មួយទៀត ប្រសិនបើ B វាយបកទៅលើ A វិញ ដោយកាំភ្លើងចំពោះការវាយប្រហាររបស់ A ដោយដៃ វាខ្វះនូវលក្ខខណ្ឌនៃតុល្យភាព ហេតុនេះ វាក៏ខុសច្បាប់ដែរ។

ខ-ស្ថានភាពចាំបាច់

អំពើបំពានដោយស្ថានភាពចាំបាច់ គឺជាអំពើត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម្បីការពារមនុស្សកុំឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ ។ អំពើបំពានដោយស្ថានភាពចាំបាច់ ត្រូវស្របនឹងលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោម :

១- មហន្តរាយបច្ចុប្បន្ន ឬអច្ចាសន្ន

២- ដើម្បីការពាររូបរាងកាយ ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន ឬរបស់អ្នកដទៃ

៣- អំពើដែលធ្វើឱ្យគេរងគ្រោះដោយមិនអាចជៀសវៀងបាន

៤- ពេលវេលានៃអំពើបំពាន និងពេលវេលានៃគ្រោះថ្នាក់នោះជិតគ្នា

៥- មានតុល្យភាពរវាងវិធីការពារ និងកម្រិតនៃគ្រោះថ្នាក់

ឧទាហរណ៍ ពេលមានអគ្គីភ័យ (មហន្តរាយបច្ចុប្បន្ន ឬ អច្ចាសន្ន) ដើម្បីការពារកុំឱ្យអគ្គីភ័យនោះ ឆ្លងរាលដាលទៅផ្ទះប្រជាជនផ្សេងទៀតជាច្រើន (ដើម្បីការពាររូបរាងកាយ ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន ឬ របស់អ្នកដទៃ) ក្រុមអគ្គីភ័យ បានកំទេចផ្ទះដែលនៅជាប់នឹងផ្ទះដែលឆេះនោះ (អំពើការពារដែលមិនអាចជៀសវៀង បាន ពេលវេលានៃការបំពាន និង ពេលវេលានៃគ្រោះថ្នាក់នោះជិតគ្នា ហើយមានតុល្យភាពរវាងវិធីការពារ និង កម្រិតនៃគ្រោះថ្នាក់) ។

ដូច្នេះភាពខុសគ្នារវាងការការពារជាធម្មានុរូប និង ការពារពារដោយស្ថានភាពចាំបាច់ គឺការការពារជាធម្មានុរូប គឺជាអំពើធ្វើឱ្យរងគ្រោះចំពោះអំពើបំពានមិនត្រឹមត្រូវ រីឯការការពារដោយស្ថានភាពចាំបាច់វិញ គឺជាអំពើបច្ចុប្បន្ន ឬ គ្រោះថ្នាក់អច្ចាសន្ន មិនមែនមានតែអំពើបំពានមិនត្រឹមត្រូវប៉ុណ្ណោះទេ។

១-២-២-៣ សកម្មភាពដែលសង្គមទទួលស្គាល់ថា សមហេតុផល

មាត្រា ៧៥៦ កថាខណ្ឌទី ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែងថា ចំពោះការខូចខាតដោយសារអំពើដែលត្រូវសង្គមទទួលស្គាល់ថា សមហេតុផល អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើបំពាន មិនត្រូវទទួលខុសត្រូវឡើយ។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលជាអំពើដែលសង្គមទទួលថា សមហេតុផល និង អាចទទួលយកបាននោះ គឺមានលក្ខណៈពិបាកបញ្ជាក់ណាស់ ហើយបញ្ហានេះ ត្រូវអាស្រ័យទៅលើអត្ថន័យ នៃយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា។

ជាទូទៅ អំពើដែលបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតនៅក្នុងប្រភេទកីឡាប៉ះគ្នាមួយចំនួនដូចជា កីឡាប្រដាល់ ឬ កីឡាបាល់អោប អាចត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាសកម្មភាពដែលសង្គមទទួលស្គាល់ថា សមហេតុផល។

១-៣ ការខូចខាត

ចំណាត់ថ្នាក់នៃការខូចខាត គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

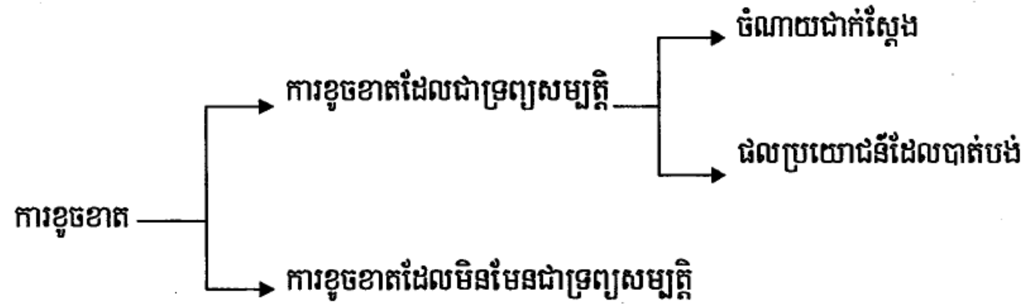

ការខូចខាតដែលជាទ្រព្យសម្បត្តិ ត្រូវបានបែងចែកជាពីរ ទី ១ គឺ សោហ៊ុយជាក់ស្តែង ដែលជនរងគ្រោះមិនអាចជួយបង់បានដោយសារអំពើអនីត្យានុកូលដូចជា សោហ៊ុយជាព្យាបាល ហើយមួយទៀតគឺ ផលប្រយោជន៍ដែលបានបាត់បង់ ដូចជា ប្រាក់បៀវត្សរ៍ដែលត្រូវបើកឱ្យ ប្រសិនបើ ជនរងគ្រោះបន្តធ្វើការងារ នៅក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះ ត្រូវបានបណ្តេញចេញ ដោយសារអំពើអនីត្យានុកូល។

ការខូចខាតដែលមិនមែនជាទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានជាញឹកញាប់បំផុត (ឬ ប្រហែលជាមានតែមួយ) គឺការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តដែលតុលាការត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃជាចំនួនទឹកប្រាក់ជាក់លាក់មួយចំនួន។

៣-៤ ទំនាក់ទំនងរវាងហេតុ និង ផល

ដើម្បីឱ្យជនណាម្នាក់ទទួលខុសត្រូវសងសំណងការខូចខាត លុះត្រាតែមានទំនាក់ទំនងហេតុផលរវាង អំពើ និង ការខូចខាតដែលបញ្ជាក់ថា ការខូចខាតនោះពិតជាកើតចេញពីអំពើអនីត្យានុកូលយ៉ាងពិតប្រាកដ ហើយដែល អ្នកទាមទារការខូចខាត មានករណីយកិច្ចបញ្ជាក់អំពីភស្តុតាងនេះ។ ឧទាហរណ៍ ឈ្មោះ ក បានប្តឹងទាមទារ សំណងការខូចខាតដោយខ្លួន ត្រូវរបួសពីឈ្មោះ ខ ។ ក្នុងករណីនេះ ឈ្មោះ ក ត្រូវធ្វើការបង្ហាញថា ឈ្មោះ ខ ជាអ្នកបានធ្វើឱ្យខ្លួនរងរបួស ហើយ បណ្តាលឱ្យមានការខូចខាត។ និយាយម្យ៉ាងទៀត ការខូចខាត នឹងត្រូវបានសង ក្នុងករណីដែល ការខូចខាតនោះ មិនខានកើតឡើងទេ ប៉ុន្តែការខូចខាតនោះកើតឡើងដោយសារ អំពើអនីត្យានុកូល។

៣-៥ សមត្ថភាពក្នុងការទទួលខុសត្រូវ

ជាគោលការណ៍ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីផ្តល់នូវការការពារដល់ជនដែលមានសមត្ថភាពទាប ហើយដែលមិនអាច វិនិច្ឆ័យ និង ធ្វើសកម្មភាពតាមលក្ខណៈសមហេតុផលបាន។ ស្តីពីការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ ឬ ជនដែលមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី រួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះ អំពើអនីត្យានុកូល។

ផ្ទុយទៅវិញ ច្បាប់តម្រូវឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវជាពិសេសមួយ ទៅលើអ្នកគ្រប់គ្រង ដែលជាការសង្គ្រោះ មួយដល់ជនរងគ្រោះ។

៣-៥-១ អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ

ល្បឿននៃការលូតលាស់ គឺអាស្រ័យទៅតាមបុគ្គលនីមួយៗ ហេតុដូច្នេះហើយ សមត្ថភាពអាចត្រូវបាន កំណត់តាមករណីនីមួយៗ។ មានន័យថា ទោះជាក្មេងដែលមានអាយុត្រឹម ១៣ ឆ្នាំក៏ដោយ ក៏អាចមានប្រាជ្ញា គ្រប់គ្រាន់ដើម្បីទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលបានដែរ ហើយជនដែលមានអាយុ ២១ ឆ្នាំ ក៏នៅតែ អាចត្រូវការការការពារដោយសារតែខ្វះសមត្ថភាព ប៉ុន្តែដើម្បីធ្វើការបញ្ជាក់អំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យឱ្យបានច្បាស់ ច្បាប់បានបញ្ញត្ត នូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យយ៉ាងច្បាស់លាស់គឺអាយុ។

ហេតុដូច្នេះ ជនរងគ្រោះមិនអាចអះអាងថា បុគ្គលមួយចំនួនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ ត្រូវទទួលខុស ត្រូវនោះទេ ទោះបីជាបុគ្គលនោះមានប្រាជ្ញាខ្ពស់មិនចាំបាច់ផ្តល់នូវការការពារក៏ដោយ។

៣-៥-២ ជនដែលមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី

ជនដែលមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតីដែលអសមត្ថភាពយល់ដឹងផ្នែកច្បាប់ រួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូល ក៏ដូចជាជនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំដែរ។ ប៉ុន្តែ មិនដូចជនដែលមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំនោះទេ ជនបែបនេះ នៅតែទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងករណីដែលជននេះ អសមត្ថភាពដោយកំហុសចេតនា ឬ ដោយកំហុសអចេតនា។

ឧទាហរណ៍ ករណីបើសិនជា X បានដឹងថា គាត់នឹងប្រើហិង្សា ហើយទំនងជានឹងវាយនរណាម្នាក់នៅពេលដែលស្រវឹងស្រា ហើយជំនួសឱ្យបញ្ហានោះ X បានស្រវឹងដោយចេតនា ហើយបានធ្វើឱ្យ Y ដែលបានជួនដំណើររងរបួស X មិនអាចអះអាងអំពីការរួចផុតពីការទទួល ខុសត្រូវរបស់ខ្លួនបានឡើយ ទោះបីជាគាត់មានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតីនៅពេលដែលវាយទៅលើ X ក៏ដោយ។

៣-៥-៣ ការសង្គ្រោះជនរងគ្រោះ

ក្នុងករណីដែលជនណាម្នាក់ បានប្រព្រឹត្តអំពើអនីត្យានុកូល ប៉ុន្តែជននោះ ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពអសមត្ថភាព នោះអ្នកដែលមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យ ត្រូវទទួលខុសត្រូវសងការខូចខាតលើអំពើបំពានរបស់អសមត្ថជនទាំងនោះ។

មាត្រា ៧៤៦ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី បានចែងអំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យជាពីរដូចខាងក្រោម :

ករណីទី ១ : បុគ្គលដែលមានករណីយកិច្ចដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យអនីតិជនអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ ឬ បុគ្គលដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលមិនអាចយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យបានអំពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ឬ មូលហេតុផ្សេងទៀត មានករណីយកិច្ចត្រូវសងការខូចខាតរបស់អ្នកដទៃដែលកើតឡើងដោយអំពើបំពានរបស់បុគ្គលដែលនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ខ្លួននោះ។

ករណីទី ២ : បុគ្គលដែលមានករណីយកិច្ចដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យអនីតិជន អាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំ ឡើងទៅ ត្រូវទទួលខុសត្រូវដោយសាមគ្គីភាពជាមួយអនីតិជន ចំពោះការខូចខាតរបស់អ្នកដទៃដែលកើតឡើងដោយអំពើអនីត្យានុកូលរបស់អនីតិជននោះ។

ប៉ុន្តែ បុគ្គលដែលមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យដែលទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាត តាមករណីទី ២ ខាងលើនេះ អាចរួចខ្លួនពីការទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតបាន ដោយបញ្ជាក់បង្ហាញថា ខ្លួនបានបំពេញករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យជាប្រក្រតី ឬ ដោយត្រឹមត្រូវហើយ។

៤- អានុភាព

៤-១ គោលការណ៍នៃសំណងការខូចខាតជាប្រាក់

យោងតាមខ្លឹមសារនៃមាត្រា ៧៥៧ កថាខណ្ឌទី ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់ថា *ជាគោលការណ៍ សំណងនៃការខូចខាតត្រូវសងជាប្រាក់* ។ គោលការណ៍នេះ មានន័យថា ការខូចខាតដែលទទួលរងដោយជនរងគ្រោះ ត្រូវតែវាយតម្លៃជាទឹកប្រាក់ រួចហើយចារីត្រូវសងជាទឹកប្រាក់តាមចំនួនដែលត្រូវបានគណនា ។

ទន្ទឹមនឹងគោលការណ៍នៃសំណងការខូចខាតជាប្រាក់ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តនូវករណីលើកលែងផងដែរ ប្រសិនបើ មិនអាចទទួលបាននូវការសង្គ្រោះត្រឹមត្រូវដោយសំណងជាប្រាក់ ។ មាត្រា ៧៥៧ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែងអំពីវិធីសង្គ្រោះចំនួនពីរយ៉ាងទៀតគឺ *ការធ្វើបដិទាន* និង *ការហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើអំពើណាមួយ* ។ ជាក់ស្តែងក្នុងករណីដែលមានការរំខានដែលបានបង្កឡើងដោយអ្នកជិតខាត សំណងការខូចខាតជាប្រាក់តែមួយមុខ ជួនកាល មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ឡើយ ។ ហេតុដូច្នេះ ជនរងគ្រោះ អាចទាមទារឱ្យហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើអំពើរំខាននោះ ដើម្បីបញ្ឈប់ការពង្រីកនូវការខូចខាតតទៅទៀត ។ នេះគឺជាវិធីសង្គ្រោះដ៏សមរម្យសំរាប់ករណីនៃ ការរំខានដែលបង្កឡើងដោយចារី ។

ក្រៅពីនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក៏បានផ្តល់នូវបទបញ្ញត្តិពិសេសអំពីករណីបរិហាកេរ្តិ៍ផងដែរ នៅត្រង់មាត្រា ៧៥៧ កថាខណ្ឌទី ៣ ដែលបានបញ្ជាក់ថា *ចំពោះការបរិហាកេរ្តិ៍ ក្រៅពីសំណងការខូចខាត ជនរងគ្រោះ អាចទាមទារវិធានការស្តារកិត្តិយសឡើងវិញ ដូចជាការផ្សព្វផ្សាយសេចក្តីសុំអភ័យទោសជាសាធារណៈបាន* ។ តាមការពិត ការស្តារកិត្តិយស គឺជាការធ្វើបដិទានមួយ ក្នុងចំណោមការធ្វើបដិទានជាច្រើនទៀតដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៧៥៧ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីរួចហើយ ។ ក៏ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងដូច្នោះក្តី ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានផ្តល់នូវបទបញ្ញត្តិពិសេស ដូចមាត្រា ៧៥៧ កថាខណ្ឌទី ៣ ជាការបន្ថែមទៀត គឺក្នុងគោលដៅសំរបសំរួលជាមួយនឹងសេរីភាពបញ្ចេញមតិ ឬ ជំនឿ បានសេចក្តីថា ការស្តារកិត្តិយស តាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយនូវសេចក្តីសុំអភ័យទោសជាសាធារណៈ គឺជាវិធីសង្គ្រោះមួយដែលប៉ះពាល់តិចតួចដល់សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិប្រៀបធៀបទៅវិធីសង្គ្រោះផ្សេងពីនេះ ហើយលើសពីនេះទៅទៀត ការផ្សព្វផ្សាយនូវសេចក្តីសុំអភ័យទោសជាសាធារណៈ គឺជាវិធីដែលអាចអនុវត្តបានដោយការអនុវត្តជំនួស ។

៤-២ ទំហំនៃការខូចខាត

ជាធម្មតា ការខូចខាតមានពីរប្រភេទគឺ *ការខូចខាតលើទ្រព្យសម្បត្តិ* និង *ការខូចខាតដែលមិនមែនជាទ្រព្យសម្បត្តិ* ។ ការខូចខាតលើទ្រព្យសម្បត្តរួមបញ្ចូលនូវ ការខូចខាតបច្ចុប្បន្ន (actual cost) និង ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ (lost of benefit) ។ ចំណែកឯការខូចខាតដែលមិនមែនជាទ្រព្យសម្បត្តិរួមមានដូចជាការឈឺចាប់ខាងផ្លូវចិត្ត ឬ ការថយចុះនូវការវាយតម្លៃ ។ បញ្ហាដែលចោទឡើងសំរាប់ការខូចខាត ដែលមិនមែនជា

ទ្រព្យសម្បត្តិ គឺការវាយតម្លៃ ឬ ការគណនាជាប្រាក់។ ឧទាហរណ៍ដ៏សាមញ្ញមួយនៃបញ្ហានេះ គឺថា តើជីវិតមានតម្លៃប៉ុន្មាន នៅក្នុងករណីដែលការខូចខាត គឺជាការបាត់បង់ជីវិតមនុស្ស។ បើទោះបីជាក់ស្តែង ជីវិតមានតម្លៃដ៏សែនលើសលុបមិនអាចធ្វើការគណនាបានក៏ដោយ ក៏ចៅក្រមត្រូវតែធ្វើការវាយតម្លៃជីវិតជាប្រាក់ដើម្បីកំណត់ពីចំនួននៃសំណងដែលចារីត្រូវសងដែរ។

លើសពីនេះ បញ្ហាមួយទៀតដែលអាចចោទឡើងបានដែរគឺថា តើការខូចខាតត្រឹមទំហំណាដែលអាចទាមទារឱ្យចារីសងបាននោះ? ចំណុចនេះត្រូវបានហៅថា ***ទំហំនៃទំនាក់ទំនងហេតុផល*** ពោលគឺរបៀបនៃការវាយតម្លៃកំណត់ថា តើការខូចខាតដែលចារីត្រូវសងដែរឬទេ ដោយផ្អែកលើទំនាក់ទំនងហេតុផលរវាងអំពើ និង ការខូចខាតដែលបានកើតឡើង។

ដើម្បីសំរួលដល់ការពិចារណាលើចំណុចទាំងពីរខាងលើនេះ សូមធ្វើការពិចារណាលើឧទាហរណ៍មួយដូចតទៅ :

X បានធ្វើឱ្យ Y ដែលជាក្មេងអាយុ ៩ ឆ្នាំរងរបួសដោយកំហុសអចេតនា នៅក្នុងគ្រោះថ្នាក់ ចរាចរណ៍មួយ។

ដោយសារតែ Z1 ដែលជាឪពុករបស់ Y បានដឹងពីគ្រោះថ្នាក់ ហើយបានធ្វើដំណើរត្រឡប់ពីការធ្វើជំនួញរបស់ខ្លួន គាត់បានចំណាយសោហ៊ុយលើការហោះហើរត្រឡប់មកវិញ ហើយគាត់ក៏បានបាត់បង់នូវឱកាសធ្វើជំនួញធំមួយដោយសារតែលុបចោលនូវការណាត់ជួបជាមួយអតិថិជន។ ក្រុមហ៊ុនរបស់គាត់បានក្ស័យធនដោយសារតែការខកខានមិនបានជួបក្នុងកិច្ចការជំនួញលើកនេះ។

Z 2 ដែលជាម្តាយរបស់ Y ក្រៀមក្រំចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ហើយបានរលូតកូនថែមទៀតដោយសារតែភាពស្មុគស្មាញតានតឹងខាងផ្លូវចិត្តដែលបណ្តាលមកពីគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍នេះ។ ប៉ុន្តែ Z2 គឺជាមនុស្សដែលងាយ នឹងទទួលរងនូវការវាយប្រហារខាងផ្លូវចិត្តណាស់ ហើយដែលនេះគឺជាផ្នែកមួយផងដែរក្នុងការធ្វើឱ្យគាត់ក្រៀមក្រំចិត្តយ៉ាងខ្លាំង និង រលូតកូន។

Y បានក្លាយជាមនុស្សរុក្ខជាតិអស់រយៈពេល ៣ ឆ្នាំ នៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ហើយចុងក្រោយ Y បានទទួលមរណភាពដោយសារតែគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍នេះ និង ការព្យាបាលខាងផ្នែកវិជ្ជសាស្ត្រមិនត្រឹមត្រូវ។ Z1 និង Z2 ជឿជាក់ថា Y អាចនឹងចូលរៀននៅមហាវិទ្យាល័យបាន ហើយអាចរកប្រាក់បានច្រើនជាងមនុស្សធម្មតាចំនួន ៣ ដង ដោយសារតែ Y ជាក្មេងប្រុសដែលឆ្លាតណាស់។

ក្នុងករណីនេះ តើ X ត្រូវសងអ្វីខ្លះ? ចំនួនប៉ុន្មាន?

ដោយផ្អែកលើសមត្ថិកម្មខាងលើនេះ ការខូចខាតដែលអាចកើតមានឡើង គឺមានដូចតទៅ :

១- ការខូចខាតលើទ្រព្យសម្បត្តិ

- ការខូចខាតបច្ចុប្បន្ន (actual cost) រួមមាន : សោហ៊ុយព្យាបាល Y សោហ៊ុយព្យាបាល Z2 សោហ៊ុយចំណាយលើការហោះហើរដែល Z1 បានចំណាយដើម្បីវិលត្រឡប់មកមើលកូនប្រុសដែលទទួលរងគ្រោះថ្នាក់ ។

- ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍រួមមាន : ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍របស់ក្រុមហ៊ុន Z1 ដោយសារតែការខកខានធ្វើឱ្យបាត់បង់ឱកាសធ្វើជំនួញដ៏ធំ និងការក្ស័យធនក្រុមហ៊ុនព្រមទាំងការបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ (ប្រាក់ចំណូល)ដែលអាចផ្តល់ដោយ ដែលអាចផ្តល់ដោយ Y ប្រសិនបើ Y នៅរស់រានមានជីវិត។

២- ការខូចខាតដែលមិនមែនជាទ្រព្យសម្បត្តិ

- ការឈឺចាប់ខាងផ្លូវចិត្តរបស់ Y ដែលទទួលរងដោយសារតែគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ ។
- ការឈឺចាប់ខាងផ្លូវចិត្តរបស់ Z1 និង Z2 ដែលជាឪពុកម្តាយរបស់ Y ។

យោងលើសមត្ថិកម្មខាងលើនេះ យើងនឹងពិនិត្យមើលថាតើ ត្រូវគណនាការខូចខាតខាងលើនេះ ជាប្រាក់យ៉ាងដូចម្តេច ហើយតើការខូចខាតណាមួយដែលមានទំនាក់ទំនងហេតុ និង ផល?

ប្រហែលជា មនុស្សជាច្រើន អាចព្រមព្រៀងទៅនឹងគំនិតដែលសោហ៊ុយសំរាប់ព្យាបាល Y ហើយការខូចខាតខាងសតិអារម្មណ៍របស់ Y, Z1 និង Z2 ត្រូវរួមបញ្ចូលនៅក្នុងចំណុចដែលត្រូវបានគេសងសំណង។

ប៉ុន្តែ ចំពោះសោហ៊ុយព្យាបាលសំរាប់ Z1 សោហ៊ុយហោះហើររបស់ Z2 និង ការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍របស់ក្រុមហ៊ុន តើយ៉ាងវិញ? នេះគឺជាបញ្ហាមួយដ៏លំបាកទាក់ទងទៅនឹងទំហំនៃសំណងការខូចខាត។

មួយវិញទៀត មនុស្សជាច្រើនអាចឯកភាពទៅនឹងគំនិតដែលសោហ៊ុយសំរាប់ព្យាបាល Z1 និង Z2 ត្រូវសង ប៉ុន្តែបញ្ហាគឺថា តើអ្នកប្រព្រឹត្តអំពើបំពាន ត្រូវសងចំនួនប៉ុន្មាន។ នេះគឺជាបញ្ហានៃការគណនា ហើយក៏ជាបញ្ហាមួយដ៏លំបាកផងដែរ។

បញ្ហាចំនួនពីរយ៉ាង គឺជាបញ្ហាលំបាកនៅក្នុងរបៀបដែលមិនមានចំលើយតែមួយប៉ុណ្ណោះនោះទេ។ ប្រហែលជា ចំលើយអាចផ្សេងៗពីគ្នានៅក្នុងចំណោមបទដ្ឋានសង្គមខុសៗគ្នា។ ហេតុដូច្នេះ បញ្ហានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវដោះស្រាយទៅតាមបរិបទនៃសង្គមកម្ពុជា។

៤-២-១ ការគណនាជាប្រាក់

មាត្រា ៧៥៨ កថាខណ្ឌទី ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់នូវគោលការណ៍នៃការគណនាចំនួនទឹកប្រាក់នៃការខូចខាតដូចតទៅ : *ក្នុងការគណនាចំនួនទឹកប្រាក់នៃការខូចខាតលើទ្រព្យសម្បត្តិដោយសារអំពើអនីត្យានុកូល ភាពខុសគ្នារវាងស្ថានភាពនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវបានសន្មតថានឹងមានប្រសិនបើគ្មានអំពើអនីត្យានុកូល និង ស្ថានភាពនៃទ្រព្យសម្បត្តិជាក់ស្តែង ក្រោយពេលដែលអំពើអនីត្យានុកូលបានកើតឡើង ត្រូវបានវាយតម្លៃ*

ដោយប្រើប្រាស់នូវស្ថិតិ និង ឯកសារផ្សេងទៀត ។ តាមរយៈបទបញ្ញត្តិនេះ ឃើញថា ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានយកវិធីប្រៀបធៀបធ្វើជាមូលដ្ឋាននៃការគណនាចំនួនទឹកប្រាក់នៃការខូចខាត ។

បន្ថែមពីលើនេះទៀត ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានផ្តល់នូវបទបញ្ញត្តិពិសេសសំរាប់ជាមូលដ្ឋាននៃការគណនាចំនួនទឹកប្រាក់នៃការខូចខាត ។

ផ្អែកតាមមាត្រា ៧៥៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់ថា *នៅពេលដែលវត្ថុបានបាក់បែកដោយសារអំពើអនីត្យានុកូល អ្នករងគ្រោះអាចទាមទារសំណងដូចជាតម្លៃនៃវត្ថុដែលបានបាក់បែក ឬ សោហ៊ុយជួសជុលវត្ថុនោះ ជាអាទិ៍ ។* ឧបមាថា អំពើអនីត្យានុកូលបានធ្វើឱ្យរថយន្តមួយទទួលរងនូវការខូចខាតដោយរថយន្តនោះ មានតម្លៃ ១ ០០០ ដុល្លារ ក៏ប៉ុន្តែប្រសិនបើធ្វើការជួសជុលរថយន្តនោះ គឺអស់សោហ៊ុយត្រឹមតែ ៥០០ ដុល្លារ ប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងករណីនេះ តុលាការនឹងទទួលស្គាល់ការទាមទារសំណងត្រឹមតែ ៥០០ ដុល្លារដែលជាតម្លៃនៃការជួសជុលតែប៉ុណ្ណោះ ដោយយោងតាមខ្លឹមសារនៃមាត្រា ៧៥៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ។ ជាងនេះទៅទៀត សំរាប់ការបាក់បែកវត្ថុជាទូទៅ តុលាការមិនគួរគប្បីទទួលស្គាល់នូវការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ទេ ពីព្រោះថា ការបាក់បែកវត្ថុគឺជាការ បាត់បង់នូវទ្រព្យសម្បត្តិសុទ្ធសាធ ហើយសំណងនៃការខូចខាតនេះ នឹងត្រូវបានទទួលមកវិញ នៅពេលដែលវត្ថុ នោះត្រូវបានជួសជុលរួច ឬ នៅពេលដែលម្ចាស់កម្មសិទ្ធិបានទទួលនូវវត្ថុថ្មីជាជំនួសរួចហើយនោះ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែល វត្ថុដែលបានបាក់បែកនោះ មានតម្លៃផ្ទាល់ខ្លួន ដូចជាអំណោយពីឪពុកម្តាយដែលបានទទួលមរណភាពទៅ ឬ អ្នកដែលជាទីស្រលាញ់ជាដើម តុលាការ ក៏អាចទទួលស្គាល់នូវការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ ដោយសារតែ អំពើអនីត្យា នុកូលបានដែរ ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត សំរាប់ការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយសារតែការបំពានលើរូបរាងកាយ មាត្រា ៧៦១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានរៀបរាប់អំពីការខូចខាតដែលជនរងគ្រោះអាចទាមទារសំណងបានរួមមានដូចតទៅ :

- **ការខូចខាតលើទ្រព្យសម្បត្តិ**
  - សោហ៊ុយព្យាបាលដែលបានចំណាយហើយ
  - សោហ៊ុយព្យាបាលដែលប្រមាណថា នឹងត្រូវចំណាយនាពេលអនាគត
  - ប្រាក់ចំណូលដែលមិនអាចទទួលបាននៅពេលកំពុងព្យាបាល
  - ប្រាក់ចំណូលដែលមិនអាចទទួលបាននៅពេលអនាគត ដោយសារផលវិបាកដែលបន្សល់ក្រោយពីការព្យាបាល ជាអាទិ៍ ។ ចំពោះចំណុចនេះ ពេលខ្លះ គឺមានការលំបាកនឹងគណនាពីចំនួនប្រាក់ចំណូលដែលអាចទទួលបាននៅពេលអនាគត ជាពិសេសនៅក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះមិនមានការងារធ្វើ នៅពេលអំពើអនីត្យានុកូលបានកើតឡើង ។ ត្រង់ចំណុចនេះ តុលាការនៃប្រទេសជប៉ុន ជាទូទៅ កំណត់យកស្ថិតិនៃប្រាក់ខែរបស់ប្រជាជនជប៉ុន ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃអំពីប្រាក់ចំណូលដែលជនរងគ្រោះបានទទួល ប្រសិនបើជនរងគ្រោះ មិនខូចខាត ។ មួយវិញទៀត តុលាការត្រូវពិចារណាលើកត្តាជាច្រើនផ្សេងទៀតដើម្បីគណនា

ពីការខូចខាតប្រភេទនេះ ដូចជា វិជ្ជាជីវៈការងារ ប្រវត្តិនៃការសិក្សាដែលអាចរំពឹងថានឹងទទួលបានជោគជ័យក្នុងវិជ្ជាជីវៈ និង គុណវឌ្ឍក្នុងវិជ្ជាជីវៈជាដើម ។

- ការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ : ក្នុងករណីនេះ ប្រាក់សំណងជំងឺចិត្ត នឹងត្រូវកំណត់ដោយផ្អែកតាមកម្រិតនៃការរងរបួស និង ផលវិបាកដែលបន្សល់ទុក ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការឈឺចាប់ផ្នែកសតិអារម្មណ៍ នៅពេលព្យាបាល និង ពេលអនាគតទៀតផង ។

ក្រៅពីនេះ ចំពោះការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយសារតែការបំពានលើជីវិត មាត្រា ៧៦០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់អំពីការខូចខាតដែលអាចទាមទារសំណងបាន រួមមានដូចតទៅ :

- **ការខូចខាតដែលទទួលរងដោយអ្នករងគ្រោះផ្ទាល់**

- សោហ៊ុយព្យាបាល និង សោហ៊ុយចំណាយផ្សេងទៀតដែលជនរងគ្រោះបានបង់ ឬ មានករណីយកិច្ចត្រូវបង់ ចាប់ពីក្រោយអំពើបង្កឱ្យមានការរងគ្រោះ រហូតដល់ពេលទទួលមរណភាព ។

- ប្រាក់ចំណូលដែលជនរងគ្រោះមិនបានទទួល ចាប់ពីក្រោយអំពើបង្កឱ្យមានការរងគ្រោះ រហូតដល់ពេលទទួលមរណភាព ជាអាទិ៍ ។

- **ការខូចខាតដែលទទួលរងដោយបុគ្គលដែលទទួលជីវព្រឹត្តិ**

- ចំនួនទឹកប្រាក់នៃជីវព្រឹត្តិដែលបុគ្គលនេះលែងបានទទួលតទៅទៀត ដោយសារតែមរណភាពនៃជនរងគ្រោះ ។

- សោហ៊ុយដែលចេញជំនួសជនរងគ្រោះ សោហ៊ុយធ្វើបុណ្យសពជាដើម ។

- ការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ : យោងតាមមាត្រា ៧៦០ កថាខណ្ឌទី ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី អ្នកដែលអាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ដែលបានកើតឡើង ដោយសារតែមរណភាពនៃជនរងគ្រោះ រួមមាន សហព័ទ្ធ ញាតិនៅក្នុង ១ ថ្នាក់ និង ញាតិដែលរស់នៅជាមួយជនរងគ្រោះ ។

ដោយឡែក សំរាប់ការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយសារការបរិហារកេរ្តិ៍វិញ មាត្រា ៧៦២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់ថា *បើមានការបរិហារកេរ្តិ៍ ដោយអំពើអនីត្យានុកូល ជនរងគ្រោះអាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ដោយសារការអាប់ឱនកេរ្តិ៍ឈ្មោះក្នុងសង្គម ។*

នៅក្នុងការគណនាអំពីចំនួនទឹកប្រាក់នៃសំណងជំងឺចិត្តសំរាប់ការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ រមែងតែចោទជាបញ្ហាយ៉ាងច្រើនសំរាប់ចៅក្រម ។ ក៏ប៉ុន្តែទោះបីជា យ៉ាងនេះក្តី យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ នឹងធ្វើការកំណត់ទៅតាមករណីនីមួយៗ ។ សូមធ្វើការកត់សំគាល់ថា តុលាការនៃប្រទេសជប៉ុនមិនបានយកស្ថានភាពទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ចារីដើម្បីធ្វើជាកត្តាកំណត់អំពីចំនួនទឹកប្រាក់នៃសំណងជំងឺចិត្តសំរាប់ការខូចខាតសតិអារម្មណ៍ឡើយ (ចារីមិនត្រូវ បានគេបង្គាប់ឱ្យសងច្រើន ដោយគ្រាន់តែគាត់ គឺជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើននោះទេ) ។

៤-២-២ ទំហំនៃការខូចខាត

យើងត្រូវសិក្សាទៅអំពើអនីត្យានុកូលដែលកើតមានឡើង ព្រមទាំងបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាត។ ការខូចខាតនេះ មានរួមទាំងការខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិ និងកាខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តផង។ ដូច្នេះគឺជាការបង្កើតនូវសិទ្ធិទាមទារនូវសំណងនៃការខូចខាតដោយអំពើអនីត្យានុកូលចំពោះជនរងគ្រោះ ដូចមានចែងជាអាទិ៍ក្នុងបញ្ញត្តិមាត្រា ៧៥៧, ៧៥៨,៧៦០ និងមាត្រា ៧៦១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ប៉ុន្តែបញ្ហាចំបងគឺនៅត្រង់ថាតើអ្វីដែលជាទំហំនៃការខូចខាតសមហេតុផល ? តើការខូចខាតជាក់លាក់ណាត្រូវបានរាប់បញ្ចូលទៅក្នុងទំហំនៃសំណងនោះ ? រាល់សំណួរខាងលើនេះគឺជាបញ្ហាលំបាក ដែលត្រូវដោះស្រាយដោយត្រូវសម្រេចតាមករណីនីមួយៗ សម្រាប់ជាយុត្តិសាស្រ្តនាពេលអនាគតនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត មាត្រា ៤០១ ស្តីពី ទំហំនៃសំណងការខូចខាតក្នុងករណីបំពានករណីយកិច្ច អាចយកមកអនុវត្តស្រដៀងគ្នាទៅនឹងករណីនៃអំពើអនីត្យានុកូលផងដែរ។ ពោលគឺ ការខូចខាត អាចត្រូវបានបែងចែកជាពីរគឺ :

ក- ការខូចខាតដែលកើតឡើងជាធម្មតា និង

ខ- ការខូចខាតពិសេស

ដោយផ្អែកលើទន្សនៈនេះ ការខូចខាតដែលកើតឡើងជាធម្មតា គឺត្រូវបានរាប់បញ្ចូលនៅក្នុងទំហំនៃសំណងខូចខាត ពីព្រោះថា វាយុត្តធម៌ដែលការខូចខាតដែលបានកើតឡើង អាចត្រូវបានព្យាករទុកជាមុនយ៉ាងសមហេតុផលដោយភាគីដែលពាក់ព័ន្ធនៅពេលដែលអំពើអនីត្យានុកូលកើតឡើង។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងករណីគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ រថយន្តគៀរបុគ្គលម្នាក់តែបន្តិចបន្តួច ហើយបុគ្គលនោះ មានឡើងនូវស្លាមជាំ។ នៅក្នុងករណីនេះ ការកើតមានឡើងនូវស្លាមជាំ អាចត្រូវបានគេព្យាករទុកជាមុនយ៉ាងសមហេតុផល ដោយភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ ហេតុដូច្នេះ ការខូចខាតនេះ គឺត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាការខូចខាតធម្មតា។ ផ្ទុយទៅវិញ ពាក់ព័ន្ធនឹងការខូចខាតពិសេស ជាគោលការណ៍ វាមិនមែនជាកម្មវត្ថុនៃសំណងទេ។ ពីព្រោះ វាជាបន្ទុកមួយ ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរណាស់ចំពោះចារីដើម្បីឱ្យទទួលខុសត្រូវសងសំណងដែលមិនអាចកើតមានឡើងនៅក្នុងករណីធម្មតា ប៉ុន្តែ កើតមានឡើងនៅក្នុងស្ថានភាពពិសេស ហើយគេចាត់ទុកថា ចាំបាច់ត្រូវកំរិតនូវទំហំនៃសំណងការខូចខាតនៅក្នុងករណីបែបនេះ។ នៅក្នុងករណីខាងលើ ប្រសិនបើ ជនណាម្នាក់បានស្លាប់ដោយគ្រាន់តែរថយន្តគាបន្តិចបន្តួច ដែលតាមធម្មតាមិនបណ្តាលឱ្យស្លាប់បាត់បង់ជីវិតនោះទេ តាមស្ថានភាពពិសេសដែលបុគ្គលមានជំងឺរ៉ាំរ៉ៃ វាមិនយុត្តិធម៌នោះទេដែលចារី ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការស្លាប់នោះ។ ប៉ុន្តែ ការខូចខាតពិសេស ត្រូវបានសងសំណង នៅពេលដែលចារី អាចព្យាករទុកជាមុនដោយឈរលើទស្សនៈយុត្តិធម៌ ដូចជា ករណីដែលចារី ដឹងអំពីជំងឺរ៉ាំរ៉ៃនៅក្នុង ឧទាហរណ៍នេះ។

គំនិតនេះត្រូវបានគេរិះគន់យ៉ាងខ្លាំង ហើយគំនិតមួយទៀតគឺគ្រាន់តែកំណត់ពីទំហំសមហេតុផលប៉ុនណាសម្រាប់អ្នកប្រព្រឹត្តិអំពើបំពានក្នុងការសងមានលក្ខណៈសមហេតុផលឬអត់ តាមមូលដ្ឋាននៃរឿងក្តីនីមួយៗ។

ចំណុចនេះ វាអាចមានសារៈប្រយោជន៍ក្នុងការប្រមូលយុត្តិសាស្ត្រឱ្យបានកាន់តែច្រើន ដើម្បីឱ្យអាចរកឃើញនូវទំហំនៃសំណងការខូចខាតសមរម្យ ។ និយាយម្យ៉ាងទៀត ការអនុវត្ត គឺសំខាន់ជាងទ្រឹស្តី ។

៤-៣ ការបន្ថយសំណងនៃការខូចខាត

យើងត្រូវសិក្សាលើទស្សនៈ ស្តីពីវិសាលភាពនៃសំណងការខូចខាតដែលកើតចេញពីអំពើអនីត្យានុកូល ហើយត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃជាប្រាក់នូវការខូចខាតនៃទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ ការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តជាដើម ដែលតម្រូវឱ្យសងសំណង។ ប៉ុន្តែ មានករណីដែលចំនួនទឹកប្រាក់មួយចំនួន ត្រូវកាត់បន្ថយពីសំណងការខូចខាត ដោយឈរលើទស្សនៈយុត្តិធម៌។ ការទូទាត់ប្រាក់ចំណេញ និង ខាត ការទូទាត់នូវកំហុស គឺជាឧទាហរណ៍ ដែលការកាត់បន្ថយនូវសំណងការខូចខាត ត្រូវបានចាត់ទុកថាមានភាពចាំបាច់ ។

៤-៣-១ ការទូទាត់ប្រាក់ចំណេញ និង ខាត

មាត្រា ៧៦៣ បានចែងថា *ប្រសិនបើ ជនរងគ្រោះ បានទទួលផលចំណេញដោយសារអំពើអនីត្យានុកូល ចំនួនប្រាក់ចំណេញនោះត្រូវដកចេញ នៅពេលដែលធ្វើការគណនាចំនួនទឹកប្រាក់នៃការខូចខាត ។*

ករណីនេះ គឺមានភាពចាំបាច់ ពីព្រោះគោលបំណងនៃការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល គឺជាការទទួលបានមកវិញនូវអ្វីដែលបានបាត់បង់ ពីការរងរបួសចំពោះស្ថានភាពដែលត្រូវបានសន្មត់ថាមាន ប្រសិនបើអំពើអនីត្យានុកូល មិនបានកើតមានឡើង (ប្រៀបធៀបមាត្រា ៧៥៨) ។ មានន័យថា ជនរងគ្រោះ មិនត្រូវទទួលរងនូវការបាត់បង់ ឬ ទទួលផលចំណេញបន្ទាប់ពីទទួលបានមកវិញហើយនោះទេ ។

ឧទាហរណ៍ដែលកើតមានជាញឹកញាប់នៃការទូទាត់ប្រាក់ចំណេញ និង ខាត គឺ សោហ៊ុយចំណាយសំរាប់ជីវភាពរស់នៅ ។

ក្នុងករណីនៃការស្លាប់ដោយសារគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ សន្តតិជនរបស់ជនរងគ្រោះ អាចទាមទារសំណងការខូចខាតចំពោះប្រាក់ដែលជនរងគ្រោះអាចរកបាននៅពេលដែលមានជីវិតរស់នៅ ប្រសិនបើគ្មានគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ ប៉ុន្តែ មិនមែនអាចទាមទារគ្រប់ចំនួនបានទេ ពីព្រោះជនរងគ្រោះអាចទទួលបានប្រាក់ឈ្នួល (ឧទាហរណ៍ ១០០ ដុល្លារក្នុងមួយខែ) ប៉ុន្តែ ជនរងគ្រោះក៏មិនអាចជួយចំណាយសោហ៊ុយសំរាប់ជីវភាពរស់នៅទេ (ឧទាហរណ៍ ៣០ ដុល្លារ) ។ ហេតុដូច្នេះ សោហ៊ុយសំរាប់ជីវភាពរស់នៅបែបនេះ ត្រូវដកចេញ ដើម្បីកុំឱ្យសន្តតិជនរបស់ជនរងគ្រោះអាចទទួលផលប្រយោជន៍បានច្រើនជាងដែលគាត់អាចទទួលបាន ប្រសិនបើ អំពើអនីត្យានុកូលមិនបានកើតមានឡើងនោះ ។

៤-៣-២ ការទូទាត់នូវកំហុស

មាត្រា ៧៦៤ បានចែងថា *បើកំហុសរបស់ជនរងគ្រោះ ឬ កំហុសរបស់អ្នកដែលមានករណីយកិច្ច ត្រូវត្រួតពិនិត្យជនរងគ្រោះ បានរួមចំណែកក្នុងការកើតឡើង ឬ រីករាលដាលនៃការខូចខាត តុលាការ អាចគិតពិចារណានូវកំរិតនៃការរួមចំណែកនោះ នៅពេលធ្វើការគណនាចំនួនទឹកប្រាក់នៃការខូចខាត ។*

ឧទាហរណ៍ដែលកើតមានជាញឹកញាប់នៃការអនុវត្តមាត្រា ៧៦៤ នៅប្រទេសជប៉ុន គឺករណីគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ ពីព្រោះ ស្ទើតែគ្រប់គ្រោះថ្នាក់ចរាចរ បានកើតឡើង ដោយសារតែកំហុសរបស់ភាគីច្រើន ។

រថយន្តរបស់ X និង កង់របស់ Y បានបុកគ្នា ។ ទាំងរថយន្ត និង កង់ គឺទទួលរងនូវការខូចខាតទាំងស្រុង ហើយ តម្លៃខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនៃរថយន្តរបស់ X គឺមានចំនួន ១០ ០០០ ដុល្លារ ហើយតម្លៃខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនៃកង់របស់ Y គឺមានចំនួន ១ ០០០ ដុល្លារ ។ ជាសំណាងល្អ ភាគីទាំងពីរ មិនទទួលរងរបួសរាងកាយនោះទេ ។ X ដាក់ពាក្យប្តឹង Y ទាមទារសំណងការខូចខាតចំពោះរថយន្តរបស់គាត់ ។ X បានអះអាងថា Y មានកំហុសអចេតនាដោយសារតែ Y បានមើលទៅម្ខាង ។ Y ក៏បានដាក់ពាក្យប្តឹង X តបវិញទាមទារសំណងការខូចខាតចំពោះកង់របស់គាត់ផងដែរ ។ Y បានអះអាងថា X មានកំហុសដោយសារតែ X បានរថយន្តលឿនពេក ។ តុលាការបានរកឃើញថា កំហុសអចេតនារបស់ X និង Y បានរួមចំណែកក្នុងការកើតមានឡើងនូវគ្រោះថ្នាក់ចរា ចរនេះ ហើយភាគរយនៃការរួមចំណែកក្នុងការកើតមានឡើងនូវគ្រោះថ្នាក់ចរាចររបស់ X និង Y គឺ ៣ ទល់នឹង ១ ។ តើតុលាការត្រូវបង្គាប់ឱ្យ X និង Y សងចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមកចំនួនប៉ុន្មាន?

ចំណុចនៅក្នុងបញ្ញត្តិ គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

មាត្រា ៧៦៤ បានចែងថា តុលាការ ***អាច*** ពិចារណាទៅលើកំហុស ប៉ុន្តែមិនមែនមានន័យថាតុលាការ ***ត្រូវ*** ធ្វើយ៉ាងដូច្នោះនោះទេ ។ ហេតុដូច្នេះ ប្រសិនបើ ការពិចារណាលើកំហុស ត្រូវបានចាត់ទុកថា មិនមានភាពយុត្តិធម៌ទេ តុលាការ មិនចាំបាច់ធ្វើយ៉ាងដូច្នោះនោះទេ ។

ឧទាហរណ៍ នៅប្រទេសជប៉ុន ប្រសិនបើ ភាគីម្ខាង បានធ្វើឱ្យភាគីម្ខាងទៀតទទួលរងរបួសដោយចេតនា ជាទូទៅយើងជាចៅក្រមជប៉ុន មិនពិចារណាទៅលើកំហុសរបស់ជនរងគ្រោះនោះទេ ពីព្រោះគិតថា វាមិនយុត្តិធម៌ទេក្នុងការធ្វើដូច្នោះ ក្នុងករណីនៃអំពើអនីត្យានុកូលដោយកំហុសចេតនា ទល់នឹង កំហុសរបស់ជនរងគ្រោះ ។

ប៉ុន្តែ ជាការពិតណាស់ វាក៏ជាបញ្ហាមួយផងដែរនៅក្នុងចំណោមបញ្ហាជាច្រើនដែលអាស្រ័យទៅលើការអនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជា ។

៤-៣-៣ មូលហេតុផ្សេងៗទៀត

មូលហេតុនៃការរួមចំណែករបស់ជនរងគ្រោះ គឺជាឧទាហរណ៍មួយនៅក្នុងចំណោមឧទាហរណ៍ជាច្រើន ដែលមិនត្រូវបានចែងនៅក្នុងបញ្ញត្តិទេ ប៉ុន្តែ ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ថាជា ការតវ៉ាទៅវិញនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសជប៉ុន។ ទស្សនៈនេះ អាចមានភាពចាំបាច់នៅក្នុងករណីដែល (ប៉ុន្តែ មិនមែនកំហុសនោះទេ) មូលហេតុម្ខាងរបស់ជនរងគ្រោះ បានរួមចំណែកក្នុងការកើតមានឡើងចំពោះលទ្ធផល។

៥- ទំរង់ពិសេសនៃអំពើអនីត្យានុកូល

៥-១ សេចក្តីផ្តើម

ទំរង់ទូទៅនៃការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល មិនមែនតំរូវឱ្យមានតែការកើតឡើងនូវការខូចខាតតែប៉ុណ្ណោះនោះទេ គឺតំរូវឱ្យមានកំហុសចេតនា ឬ កំហុសអចេតនា ថែមទៀតផង។

ល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលតំរូវឱ្យមានកំហុសចេតនា ឬ កំហុសអចេតនា អាចធានានូវសេរីភាពរបស់បុគ្គលឯកជន ពីព្រោះ មនុស្ស មិនចាំបាច់ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាត សូម្បីតែនៅពេលដែលខ្លួន បានធ្វើឱ្យនរណាម្នាក់រងរបួសក៏ដោយ ប៉ុន្តែខ្លួនបានធ្វើអំពើដោយប្រុងប្រយ័ត្នគ្រប់គ្រាន់ ហើយគ្មានកំហុសចេតនា ឬ កំហុសអចេតនានោះទេ។

លើសពីនេះទៅទៀត មនុស្ស មិនទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដែលបានកើតឡើងដោយសារអ្នកដទៃដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីបុគ្គលនិយម នោះទេ។

បញ្ហាទាំងពីរនេះ គឺជាលទ្ធិមួយដែលមានសារៈសំខាន់ណាស់ ប៉ុន្តែ ជួនកាលបញ្ហាទាំងនេះ ធ្វើឱ្យមានការសន្និដ្ឋានមួយដែលមានភាពអយុត្តិធម៌នៅក្នុងសង្គមទំនើបនេះ ហើយហេតុដូច្នេះ ត្រូវធ្វើការសំរបសំរួល។

រឿងក្តី

I

A បានបើកក្រុមហ៊ុនមួយដែលមានស្តុកទុកនូវសារធាតុគីមីដោយរួមមានសារធាតុពុលផងដែរ។

ថ្ងៃមួយដោយសារតែ រញ្ជួយដីដ៏ធំមួយ សារធាតុពុលមួយចំនួនលេចចេញមកក្រៅ ហើយបានធ្វើឱ្យអ្នកដែលរស់នៅជុំវិញនោះ ទទួលរងនូវសារធាតុពុល។ អ្នកទទួលរងនូវសារធាតុពុល B ចង់ទាមទារសំណង ប៉ុន្តែ A បានអះអាងថា ការរញ្ជួយដីដែលមិនអាចព្យាករណ៍បាន នេះ បានបណ្តាលឱ្យមានការសាយភាយនូវសារធាតុពុលនោះ ហេតុដូច្នេះ គាត់គ្មានទាំងកំហុសអចេតនា និង កំហុសចេតនាទេ ចំពោះការសាយភាយនូវសារធាតុ ពុលនោះ។

II

C បានជួលអ្នកបើករថយន្តតាក់ស៊ីជាច្រើននាក់ ។ D ដែលជាអ្នកអ្នកបើកតាក់ស៊ីម្នាក់នៅក្នុងចំណោមអ្នកបើកតាក់ស៊ីទាំង នោះ បានបើកបុក E ដោយថៃដន្យ ។ E មានបំណងចង់ទាមទារសំណង ប៉ុន្តែ D មិនមានទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីនោះទេ ប៉ុន្តែ C គឺជាអ្នក មានដោយបានបើកក្រុមហ៊ុន តាក់ស៊ី ប៉ុន្តែ C បានបដិសេធមិនព្រមសងសំណងនោះទេ ពីព្រោះ C មិនបានធ្វើឱ្យ E រងរបួស ហើយក៏គ្មានកំហុសអចេតនាទាល់តែសោះ ចំពោះគ្រោះថ្នាក់ចរាចរនោះ ។

ប្រសិនបើ យើងប្រកាន់យកគំនិតដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ (បុគ្គលនិយម និង លក្ខខណ្ឌនៃកំហុសអចេតនា) B ឬ C មិនអាចទទួលបាននូវសំណងនោះទេ ចំណែកឯ A និង C វិញរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវ ប៉ុន្តែវា មើលទៅហាក់បីដូចជា អយុត្តិធម៌ណាស់ ហើយក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានផ្តល់នូវដំណោះស្រាយចំពោះបញ្ហានេះនោះគឺ ទំរង់ពិសេសមួយចំនួននៃអំពើ ។

មូលហេតុដែលការរួចផុតរបស់ A និង C ត្រូវបានចាត់ទុកថាអយុត្តិធម៌ ប្រហែលមកពីមូលហេតុពីរយ៉ាងដូចខាងក្រោមនេះ :

ទី ១ គឺថា A បានបើកក្រុមហ៊ុនមួយរកស៊ីលក់វត្ថុដែលមានគ្រោះថ្នាក់ ហេតុដូច្នេះ គាត់ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតដែលកើតឡើងចំពោះអ្នកដទៃ សូម្បីតែគ្មានកំហុស ដែលរួមចំណែកដោយផ្ទាល់ក្នុងការកើតមាននូវគ្រោះថ្នាក់ក៏ដោយ ។

និយាយម្យ៉ាងទៀត នៅក្នុងករណីនេះ A ត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ត្រូវទទួលខុសត្រូវដោយមិនមែនផ្អែកលើកំហុសអចេតនានោះទេ ប៉ុន្តែដោយផ្អែកលើការពិតដែលថា ចារីរកស៊ីជាមួយនឹងភាពគ្រោះថ្នាក់ ។

មួយទៀតគឺថា C ទទួលផលប្រយោជន៍ពីអ្វីដែល D បានធ្វើ ហេតុដូច្នេះ C ក៏ត្រូវទទួលរងនូវការបាត់បង់ពីអ្វីដែល D បានធ្វើផងដែរ ។

គំនិតណាមួយនៅក្នុងចំណោមគំនិតទាំងពីរនេះដែលមនុស្សត្រូវទទួលខុសត្រូវ ក្នុងករណីប្រសិនបើ គាត់រកស៊ីជាមួយនឹងអ្វីដែលមានគ្រោះថ្នាក់នោះ ហើយដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការបាត់បង់ដែលបណ្តាលមកពីអ្នកដទៃ ប្រសិនបើ គាត់ទទួលផលប្រយោជន៍ពីអ្នកនោះ គឺជាមូលហេតុនៃទំរង់ពិសេសនៃអំពើអនីត្យានុកូល ។

៥-២ ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យ (មាត្រា ៧៤៥)

៥-២-១ អ្នកត្រួតពិនិត្យអនីតិជនអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យបុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងស្ថានភាពមិនអាចយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី

ករណីដែលអំពើអនីត្យានុកូលកើតចេញអនីតិជនអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ ដែលជាជនអសមត្ថភាពក្នុងការទទួលខុសត្រូវ ជននេះមិនត្រូវទទួលខុសត្រូវទេ ប៉ុន្តែបុគ្គលមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យជនអសមត្ថជនក្នុងការទទួលខុសត្រូវ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនូវសំណងនៃការខូចខាត ដោយពុំគិតអំពីកំហុសអចេតនា ឬ កំហុសចេតនាណាមួយក្នុងការត្រួតពិនិត្យនោះទេ ចែងក្នុងមាត្រា ៧៤៦ កថាខណ្ឌទី១។

៥-២-២ អ្នកត្រួតពិនិត្យអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំ

នៅក្នុងករណីនេះ អ្នកត្រួតពិនិត្យអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវដោយធ្វើការបញ្ជាក់ថា ខ្លួនបានបំពេញករណីយកិច្ចក្នុងការត្រួតពិនិត្យជាប់ជាប្រចាំ ដូចជាគ្មានការធ្វេសប្រហែសជាអាទិ៍។

៥-៣ ការទទួលខុសត្រូវរបស់និយោជក

៥-៣-១ លក្ខខណ្ឌ

យោងតាមមាត្រា ៧៤៧ លក្ខខណ្ឌដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវរបស់និយោជក គឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

ក- បុគ្គលដែលប្រើនិយោជិតដើម្បីអនុវត្តកិច្ចការ ឬបុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងឋានៈត្រូវត្រួតពិនិត្យនិយោជិតជំនួសនិយោជក

ខ- ការខូចខាត

គ- និយោជិត មានកំហុសចេតនា ឬ កំហុសអចេតនា។

៥-៣-២ ការតវ៉ា

និយោជក ត្រូវទទួលខុសត្រូវ ទោះបីជា ខ្លួនគ្មានកំហុសក៏ដោយ។ នោះគឺជា ប្រភេទនៃ "ការទទួលខុសត្រូវដែលមានលក្ខណៈតឹងតែង"។

នៅក្នុងករណីនៃអ្នកត្រួតពិនិត្យជំនួសនិយោជក អ្នកត្រួតពិនិត្យ នឹងរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវ ក្នុងករណីដែលអ្នកត្រួតពិនិត្យនោះ បានត្រួតពិនិត្យដោយត្រឹមត្រូវ។

៥-៣-៣ អានុភាព

៥-៣-៣-១ ការខូចខាត

និយោជក ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យ ត្រូវទទួលខុសត្រូវដោយសាមគ្គីភាពជាមួយនឹងនិយោជិតចំពោះការខូចខាត ដែលបង្កឡើងដោយនិយោជិត ។

៥-៣-៣-២ សំណងពីនិយោជិត

ដោយសារតែ និយោជិត គឺជាចារីផ្ទាល់ និយោជក ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យ អាចទាមទារសំណងពីនិយោជិតបាន ក្នុងករណីដែលនិយោជក ឬអ្នកត្រួតពិនិត្យបានសងសំណងទៅភាគីរងគ្រោះ ។ ប៉ុន្តែ និយោជក ឬ អ្នកត្រួតពិនិត្យ មិនអាចទទួលបានមកវិញនូវប្រាក់ទាំងអស់នោះទេ ប៉ុន្តែអាចទទួលបាន ដោយយោងទៅតាម កម្រិតនៃកំហុស ជាក់ស្តែង របស់និយោជិត ។

ស្តីពីអំពើអនីត្យានុកូលដែលធ្វើឡើងដោយនិយោជិត (មនុស្សដែលនិយោជកបានប្រើ ដើម្បីប្រកប អាជីវកម្មរបស់ខ្លួន) សាមីខ្លួនដែលជានិយោជិតត្រូវទទួលខុសត្រូវ ហើយថែមពីលើនេះ និយោជក ឬអ្នកដែលត្រួត ពិនិត្យជំនួសនិយោជក (អ្នកតំណាងអ្នកត្រួតពិនិត្យ) ក៏ត្រូវទទួលខុសត្រូវជាមួយនឹងនិយោជិតនោះដែរ ដោយគ្មាន ពាក់ព័ន្ធនឹងកំហុសចេតនា ឬអចេតនារបស់និយោជិតទេ ។

ការឱ្យនិយោជកទទួលខុសត្រូវនេះ គឺដោយផ្អែកលើគំនិតថា ការបាត់បង់ ក៏ស្ថិតនៅកន្លែងដែល ផលប្រយោជន៍ ស្ថិតនៅ ។

ក្នុងករណីដែលអ្នកតំណាងអ្នកត្រួតពិនិត្យ បានធ្វើការត្រួតពិនិត្យនិយោជិតបានត្រឹមត្រូវ អ្នកតំណាងនោះ នឹងរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវនេះ ប៉ុន្តែ និយោជកខ្លួនឯងផ្ទាល់ មិនអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវនោះទេ ។

៥-៤ អំពើអនីត្យានុកូលរបស់នីតិបុគ្គល

អំពើអនីត្យានុកូលរបស់នីតិបុគ្គល គឺជាបញ្ញត្តិដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការទទួលខុសត្រូវ របស់និយោជកដែរ ។ ប៉ុន្តែភាពខុសគ្នា គឺ មានដូចខាងក្រោមនេះ :

ក- ក្នុងករណីអំពើអនីត្យានុកូលរបស់នីតិបុគ្គល អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើបំពាន គឺត្រូវបានកម្រិតចំពោះ សមាជិក គណៈកម្មការនាយក ឬអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ចំណែកឯក្នុងករណីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់និយោជក គ្មានការកំណត់បែបនេះទេ ។

ខ- នីតិបុគ្គល មិនអាចធ្វើការតវ៉ា ដូចការតវ៉ានៅក្នុងករណីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់និយោជកបានឡើយ (ការគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវ) ។

អំពើអនីត្យានុកូល ដែលបានប្រព្រឹត្តដោយអ្នកតំណាងរបស់នីតិបុគ្គល សាមីខ្លួនអ្នកតំណាងនោះជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ហើយក្រៅពីនេះនីតិបុគ្គលក៏ត្រូវទទួលខុសត្រូវដែរ ។

ចំពោះនីតិបុគ្គល ពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើអនីត្យានុកូលរបស់អ្នកតំណាង ត្រូវអនុវត្តតាមមាត្រា ៧៤៨ ហើយបើពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើរបស់បុគ្គលិក ឬនិយោជិត ក្រៅពីអ្នកតំណាងត្រូវអនុវត្តតាមមាត្រា ៧៤៧ ។

ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលរបស់នីតិបុគ្គល ពុំមានបញ្ញត្តិលើកលែងដូចការទទួលខុសត្រូវរបស់និយោជិតទេ នេះគឺដោយសារតែការទទួលខុសត្រូវរបស់នីតិបុគ្គលគឺតឹងតែងជាង ។ បើប្រៀបធៀបនឹងនិយោជិតធម្មតា ទំនាក់ទំនងរវាងអ្នកតំណាង និងនីតិបុគ្គលជិតស្និទ្ធណាស់ ។ លើសពីនេះ អំពើរបស់ស្ថាប័នតំណាង គឺជាអំពើរបស់នីតិបុគ្គលនោះផ្ទាល់តែម្តង ហេតុនេះហើយបានជាត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវខុសគ្នានឹងនិយោជិត ។

ក្នុងករណីដែល នីតិបុគ្គលបានសងសំណងនៃការខូចខាតនីតិបុគ្គលនោះ អាចទាមទារសំណងពីអ្នកតំណាងបាន ។

៥-៥ អំពើអនីត្យានុកូលរបស់មន្ត្រីរាជការ

៥-៥-១ ប្រវត្តិ

កាលដើមឡើយ នៅប្រទេសមួយចំនួនធំ គេមិនទទួលស្គាល់នូវការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋទេ ។ ឧទាហរណ៍នៅប្រទេសអង់គ្លេស យោងតាមគោលការណ៍ដោយសារសុភាសិតច្បាប់បុរាណបានពោលថា **"ស្តេចមិនអាចប្រព្រឹត្តខុសឡើយ"** គេបានបដិសេធនូវការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋ ។ ក៏ប៉ុន្តែក្រោយមក នៅសឹងតែគ្រប់ប្រទេសគេបានទទួលស្គាល់នូវការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋវិញ ។

ដូចប្រទេសដទៃទៀតដែរ មាត្រា ៣៩ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានចែងថា "ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសិទ្ធិប្តឹងបរិហារ ប្តឹងតវ៉ា ឬប្តឹងទាមទារសំណងជួសជុលការខូចខាត ដែលបណ្តាលមកពីអំពើខុសច្បាប់របស់អង្គការរដ្ឋ របស់អង្គការ សង្គម និងបុគ្គលិកនៃអង្គការទាំងនេះ" ។

៥-៥-២ លក្ខខណ្ឌ

មាត្រា ៧៤៩ តម្រូវឱ្យមានលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោមនេះ :

ក- មន្ត្រីរាជការ

ខ- ទទួលនូវការអនុវត្តនូវអំណាចសាធារណៈ

គ- បង្កការខូចខាតដល់អ្នកដទៃដោយខុសច្បាប់ ដោយកំហុសចេតនា ឬ ដោយកំហុសអចេតនា

លក្ខខណ្ឌ (ខ) គឺតម្រូវឱ្យមានដាច់ខាត ដើម្បីឱ្យសកម្មភាពឯកជនរបស់មន្ត្រីរាជការ មិនបណ្តាលឱ្យ មានការទទួលខុសរបស់រដ្ឋ ។

៥-៥-៣ អានុភាព

យោងតាមមាត្រា ៧៤៩-១ មន្ត្រីសាធារណៈផ្ទាល់ មិនទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើបំពានទេ ប៉ុន្តែ មានតែរដ្ឋតែប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូល នៅពេលដែលអនុវត្តមាត្រា ៧៤៩ ។

រដ្ឋ ឬស្ថាប័នសាធារណៈ អាចទាមទារសំណងបាន តែនៅពេលដែលមន្ត្រីរាជការបានបំពានករណីយកិច្ចធ្ងន់ធ្ងរ (ម.៧៤៩ កថាខណ្ឌទី ២) ។

ចំណុចខុសគ្នាទៅនឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់និយោជកគឺ ពុំមានបញ្ញត្តិលើកលែងសម្រាប់រដ្ឋ ឬអង្គការសង្គមទេ ហើយការទាមទារសំណងដោយរដ្ឋ ឬដោយអង្គការសង្គមចំពោះសាមីខ្លួនមន្ត្រីរាជការ អាចធ្វើទៅបានតែក្នុងករណីដែលមានការធ្វើសកម្មភាពផ្ទុយនឹងករណីយកិច្ចធ្ងន់ធ្ងរតែប៉ុណ្ណោះ ។

៥-៦ ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកកាន់កាប់សត្វ

មាត្រា ៧៥០ មិនតម្រូវឱ្យមានកំហុសចេតនា ឬកំហុសអចេតនានោះទេ ដូច្នេះអ្នកកាន់កាប់សត្វ ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតប្រសិនបើមាន នៅពេលដែលអ្នកកាន់កាប់នោះ បានគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវដោយគ្មានកំហុស ។

៥-៦-១ លក្ខខណ្ឌ

ក- អ្នកកាន់កាប់សត្វ

ខ- បណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតដល់អ្នកដទៃ

គ- ទំនាក់ទំនងរវាងហេតុ និងផល ។

៥-៦-២ អាតុភាព

អ្នកដែលទទួលខុសត្រូវ ជាគោលការណ៍ គឺ អ្នកកាន់កាប់សត្វ ដោយមិនចាំបាច់ពិចារណាលើលក្ខខណ្ឌថា តើអ្នកកាន់កាប់សត្វ មានកំហុស ឬគ្មានកំហុសនោះទេ គឺមានន័យថា អ្នកកាន់កាប់សត្វ ត្រូវទទួលខុសត្រូវដោយគ្មានកំហុស គឺពុំមានអនុគ្រោះឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវទេ ។

បញ្ញត្តិនៃមាត្រានេះ គឺមិនមែនសំដៅតែទៅលើ "អ្នកកាន់កាប់សត្វ" តែម្នាក់នោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងទៅលើករណីមួយចំនួនទៀតផងដែរ ប្រសិនបើ សត្វដែលគេចិញ្ចឹមបានរត់ចេញទៅខាំអ្នកដទៃ នោះពាក្យអ្នកកាន់កាប់សត្វនោះ មិនមែនកំណត់ត្រឹមតែម្ចាស់សត្វ នោះទេ គឺមានរួមទាំងអ្នកចិញ្ចឹមផងដែរ ដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវនូវសំណងនៃការខូចខាត ។

៥-៧ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះផលិតផលរបស់អ្នកផលិតវត្ថុ

៥-៧-១ លក្ខខណ្ឌនៃមាត្រា ៧៥១

ក- មានវិការៈនាំឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់មិនសមហេតុផល

ខ- ចលនវត្ថុ

គ- បណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតដល់អ្នកដទៃ ។

៥-៧-២ អាតុភាព

អ្នកដែលទទួលខុសត្រូវ ជាគោលការណ៍ គឺ ផលិតករ លើសពីនេះ គឺ:

ក) - អ្នកដែលផលិតចលនវត្ថុដែលផ្សំដោយគ្រឿង ឬ វត្ថុធាតុដើមដែលមានវិការៈ

ខ) - អ្នកនាំចូល

គ) - បុគ្គលដែលបានដាក់សញ្ញានៃនាមករណ៍របស់ខ្លួននៅលើចលនវត្ថុ ក៏ត្រូវចាត់ទុកថាជា អ្នកផលិត ដែរ ហើយត្រូវទទួលខុសត្រូវផងដែរ (ម.៧៥១-២-៣-៤) ។

ក្នុងករណីដែលអ្នកប្រើប្រាស់ ឬអ្នកបរិភោគ ឬអ្នកដទៃទៀត មានការខូចខាតដោយសារតែទំនិញ (ផលិតផល) ដែលអ្នកផលិតបានលក់តាមរយៈហាងលក់រាយ មានវិការៈ អ្នកផលិតត្រូវទទួលខុសត្រូវនូវសំណង នៃការខូចខាត ។ នេះគឺជាការទទួលខុសត្រូវចំពោះផលិតផលរបស់អ្នកផលិតវត្ថុ ។

មាត្រា ៧៥១ បញ្ញត្តិឡើងដើម្បីឱ្យអ្នកប្រើប្រាស់ ឬអ្នកបរិភោគ ឬអ្នកដទៃទៀត មានការខូចខាត ដោយសារតែទំនិញ (ផលិតផល) អាចទាមទារឱ្យអ្នកផលិតទទួលខុសត្រូវ ដោយគ្រាន់តែបញ្ជាក់ភស្តុតាងអំពី "វិការៈ" ប៉ុណ្ណោះ គឺមិនចាំបាច់បញ្ជាក់ភស្តុតាងថា អ្នកផលិត មានកំហុសនោះទេ ។

៥-៨ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះវត្ថុគ្រោះថ្នាក់

វត្ថុទាំងឡាយដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៧៥២ នេះ គឺសុទ្ធសឹងតែជាវត្ថុដែលមានកម្រិតគ្រោះថ្នាក់ ខ្ពស់ ។ ហេតុដូច្នេះ បុគ្គលដែលជាកម្មសិទ្ធិករ ឬអ្នកគ្រប់គ្រងវត្ថុទាំងនោះ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះក្នុងការសងការខូចខាតដែលបង្កដល់អ្នកដទៃដោយសារវត្ថុគ្រោះថ្នាក់ដែលខ្លួនមានកម្មសិទ្ធិ ឬគ្រប់គ្រង ទោះបីជាគ្មានកំហុសចេតនា ឬកំហុសអចេតនាក៏ដោយ ។

ការលើកលែងបានបញ្ញត្តិឡើងពីចំនុចខាងក្រោមនេះ :

ក-ករណីប្រធានសក្តិ (កម្លាំងដែលមិនអាចជៀសវាងបាន)

ខ- ករណីដែលការគ្រប់គ្រងវត្ថុគ្រោះថ្នាក់ គ្មានវិការៈ ហើយការខូចខាតបណ្ដាលមកពីអំពើរបស់ជនរងគ្រោះ ឬ តតិយជន ។

៥-៩ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះសំណង់ដែលជាប់នឹងដី

មាត្រា ៧៥៣ គឺជាបញ្ញត្តិដែលចែងអំពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះសំណង់ដែលជាប់នឹងដី ។

ឧទាហរណ៍នៃសំណង់ដែលជាប់លើដី គឺអគារ ឬ របងជាដើម បានធ្វើឱ្យអ្នកដទៃមានការខូចខាត ។ មាត្រានេះ តម្រូវឱ្យម្ចាស់សំណង់ ឬអ្នកគ្រប់គ្រងទទួលខុសត្រូវនូវសំណងនៃការខូចខាតនេះ ។

ឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីរបងផ្ទះជួលបានរលំ ហើយបានធ្វើឱ្យអ្នកដើររងរបួស ម្ចាស់ផ្ទះ(ភតិបតី) និង អ្នកជួល(ភតិកៈ) ត្រូវទទួលបន្ទុកនូវសំណងនៃការខូចខាតដោយសាមគ្គីភាព ។

បើសិនជាអ្នកគ្រប់គ្រង(ភតិកៈ) បានបញ្ជាក់ភស្តុតាងថា ខ្លួនបានគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវ នឹងអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវនេះបាន។ ប៉ុន្តែចំពោះម្ចាស់ កម្មសិទ្ធិវិញ ពុំមានបញ្ញត្តិឱ្យលើកលែងដូចនេះទេ។ បើទោះបីជារបងនោះរលំដោយសារក្រុមហ៊ុនសំណង់បានសាង សង់មិនត្រឹមត្រូវក៏ដោយ ក៏ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិត្រូវទទួលខុសត្រូវដែរ។

៥-១០ អំពើអនីត្យានុកូលរួម

៥-១០-១ បញ្ញត្តិទូទៅស្តីពីអំពើអនីត្យានុកូលរួម

ប្រសិន បើការខូចខាតបានកើតឡើង ដោយសារអំពើរបស់បុគ្គលច្រើននាក់រួមគ្នា អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើនីមួយៗ ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតដោយសាមគ្គីភាព។ ចំពោះ ទំហំនៃសងសំណងនៃការខូចខាតវិញ បើសិនជាអំពើរួមគ្នាពាក់ព័ន្ធជិតស្និទ្ធដូចជាករណីនៃការសមគំនិតគ្នា ជាដើម ចារីម្នាក់ៗ ត្រូវទទួលខុសត្រូវដោយសាមគ្គីភាពនូវសំណងនៃការខូចខាតទាំងអស់ ក៏ប៉ុន្តែក្នុងករណី ដែលទំនាក់ទំនង មិនសូវជិតស្និទ្ធទេ អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើបំពាន អាចទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតតាមសមាមាត្រានៃភាគ ដែលខ្លួនបានបង្កយោងតាម បញ្ញត្តិមាត្រា ៧៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ សូមកត់សំគាល់ថា សូម្បីតែនៅក្នុងករណីដែលគ្មានទំនាក់ទំនងគ្នាជិតស្និទ្ធិ ប៉ុន្តែ អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើបំពាន មិនអាចបញ្ជាក់អំពីភាគនៃអំពើដែលខ្លួន បានបង្កឱ្យមានការខូចខាតទេ ជននោះមិន អាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតទាំងអស់បានទេ។

<u>ឧទាហរណ៍ទី១</u> : រោងចក្រ A បានបញ្ចេញសារធាតុ **ក** ហើយរោងចក្រ B បានបញ្ចេញសារធាតុ **ខ** ។ ទាំងសារធាតុ **ក** និង **ខ** មិនបង្កឱ្យមានការខូចខាត ឬ បះពាល់អ្នកជនៃទៀងៗខ្លួននោះទេ ប៉ុន្តែសារធាតុទាំងនោះ បានក្លាយទៅជាសារធាតុពុលដោយសារប្រតិកម្មគីមី ហើយ សារធាតុនេះ បានបង្កផលប៉ះពាល់ដល់អ្នកដែល រស់នៅជិតរោងចក្រនោះ។ រោងចក្រនិមួយៗ បានអះអាងថា ពួកគេមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះការខូចខាតបាន កើតឡើងនោះទេ ពីព្រោះរោងចក្រនិមួយៗ គ្រាន់តែបញ្ចេញនូវសារធាតុដែលមិនបង្កឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់នោះ ទេ។ តើ លោក / លោកស្រីសម្រេចយ៉ាងម៉េចដែរ?

<u>សន្និដ្ឋាន</u>

ឧ.ទី១- ឱ្យរោងចក្រ A បានបញ្ចេញសារធាតុ **ក** ហើយរោងចក្រ B បានបញ្ចេញសារធាតុ **ខ** ទទួលខុសត្រូវ រួមគ្នាសងសំណងនៃការខូចខាតដល់ជនរងគ្រោះតាមបញ្ញត្តិមាត្រា ៧៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ពីព្រោះអំពើបំពានដែលបង្កឱ្យមានការខូចខាតដល់អ្នកដែលរស់នៅក្បែររោងចក្រ បណ្តាលមកពីអំពើរួមគ្នារបស់រោងចក្រពីរ។ នៅក្នុងករណីនេះ អ្នកប្រព្រឹត្តអំពើបំពានទាំងនោះមិនបានឃុបឃិតគ្នានោះទេ ប៉ុន្តែវាមុខជាមិនអាចទៅរួចទេសំរាប់រោងចក្រ A និង រោងចក្រ B ក្នុងការបញ្ជាក់អំពីភាគនៃអំពើរបស់ខ្លួននីមួយៗ ដែលខ្លួន បានបង្កឱ្យមានការខូចខាត ហើយប្រសិនបើដូច្នោះមែន រោងចក្រទាំងពីរ ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសង ការខូចខាតដោយសាមគ្គី។

ឧទាហរណ៍ទី២ : X និង Y បានបើករថយន្ត ហើយបានបុក Z នៅពេលដំណាលគ្នានោះ ហើយ Z ក៏បាន បាត់បង់ជីវិត ។

១- X និង Y បានបុក Z ដោយកំហុសអចេតនា ហើយមិនមានភាពច្បាស់លាស់ទេថាតើ មួយណាបាន បុកចំណុចដែលបានបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ជីវិតនោះ ។ តើនរណាត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះករណីនេះ (X, Y ឬទាំងពីរនាក់តែម្តង)? ហើយ តើអ្នកដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវនោះ ត្រូវសងសំណងទឹកប្រាក់ចំនួនប៉ុន្មាន?

២- X និង Yបានបុក Z ដោយកំហុសអចេតនា ហើយរកឃើញថា ការរងរបួសដែលបណ្តាលមកពី X ដែលបានរួមចំណែកក្នុងការកើតមានឡើងចំពោះការស្លាប់របស់ Z គឺមានចំនួន ៣០% ហើយការរងរបួស ដែលបណ្តាលមកពី Y ដែលបានរួមចំណែកក្នុងការកើតមានឡើងចំពោះការស្លាប់របស់ Z គឺមានចំនួន ៧០% តើនរណាត្រូវទទួលខុសត្រូវ?ហើយតើអ្នកដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវនោះ ត្រូវសងសំណងទឹកប្រាក់ចំនួនប៉ុន្មាន?

៣- X និង Y បានរួមគំនិតគ្នាបុក Z ហើយគេរកឃើញថា ការរងរបួសដែលបណ្តាលមកពី X ដែលបាន រួមចំណែកក្នុងការកើតមានឡើងចំពោះការស្លាប់របស់ Z គឺមានចំនួន ៣០% ហើយការរងរបួសដែល បណ្តាល មកពី Y ដែលបានរួមចំណែកក្នុងការកើតមានឡើងចំពោះការស្លាប់របស់ Z គឺមានចំនួន ៧០% ។ តើនរណាត្រូវ ទទួលខុសត្រូវ? ហើយតើអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវនោះ ត្រូវសងសំណងទឹកប្រាក់ចំនួនប៉ុន្មាន?

សន្និដ្ឋាន

១- សន្តតិជនរបស់ Z អាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតដែលបង្កឡើងដោយ X, Y តាមបញ្ញត្តិ មាត្រា ៧៥៤ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ហេតុដូច្នេះ X និង Y ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតដោយ សាមគ្គី ។

២- ការទទួលខុសត្រូវនៃការសងសំណងខូចខាតរបស់ X, Y សងតាមភាគនិមួយៗ គឺ: X ចំនួន ៣០%, Y ចំនួន ៧០% តាមបញ្ញត្តិមាត្រា ៧៥៤ កថាខណ្ឌទី២ ។

៣- ចំពោះអំពើរបស់ X និង Y អនុវត្តតាមបញ្ញត្តិមាត្រា ៧៥៤ កថាខណ្ឌទី ១ និង ២ ហេតុដូច្នេះ ទាំង X និង Y ត្រូវទទួលខុសត្រូវការសងការខូចខាតទាំងអស់ដោយសាមគ្គី ដោយមិនគិតភាគដែលរួមចំណែកបង្ក ឱ្យមានការខូចខាតនីមួយៗនោះទេ ។

៦-បញ្ញត្តិដែលទាក់ទងបទដ្ឋានផ្សេងទៀតស្តីពីអំពើអនីត្យានុកូល

៦-១ ទារកក្នុងគភ៌

ទារកដែលនៅក្នុងគភ៌នាពេលមានអំពើអនីត្យានុកូល បើទារកនេះ មានកំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទាមទារនូវសំណងនៃការខូចខាតដែលបានកើតឡើងពេលដែលខ្លួននៅក្នុងគភ៌ ដោយអំពើអនីត្យានុកូល នោះបាន តាមបញ្ញត្តិមាត្រា៩កថាខណ្ឌទី១ ។ ជាពិសេសជាងនេះទៅទៀត ទារកដែលនៅក្នុងគភ៌អាចទាមទារ សំណងការខូចខាតខាងផ្លូវចិត្តដោយយោងតាមបញ្ញត្តិមាត្រា ៧៦០ កថាខណ្ឌទី ៣ ។

៦-២ អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់ (មាត្រា ៧៦៥)

សិទ្ធិទាមទារសំណងនៃការខូចខាតដោយអំពើអនីត្យានុកូល ត្រូវរលត់បើផុតអំឡុងពេលដូច ខាងក្រោម :

ក- អំឡុងពេល ៣ឆ្នាំបានកន្លងហួស បន្ទាប់ពីពេលដែលជនរងគ្រោះបានដឹងថា អាចទាមទារសំណង ការខូចខាតចំពោះអ្នកប្រព្រឹត្តិអំពើបំពាន ឬ

ខ- បើអំឡុងពេល ១០ឆ្នាំ បានកន្លងហួស បន្ទាប់ពីអំពើអនីត្យានុកូលនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តិឡើង

បញ្ញត្តិនេះ ត្រូវបញ្ញត្តិឡើងដើម្បីជាប្រយោជន៍នៃស្ថិរភាពគតិយុត្ត ។

- *<u>ចូរធ្វើការកត់សម្គាល់ចំពោះមាត្រា</u> ៧៦៥ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់ (បញ្ញត្តិពិសេស) និងមាត្រា ៤៨២ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលើបំណុលទូទៅ ។*